

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 72

София, петък, 15 април

1932 г.

74. заседание

Четвъртък, 14 април 1932 г.

(Открито отъ подпредседателя Н. Захариев въ 16 ч. 35 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

Отпуски, разрешени на народни представители . . . 1525

Клетва. Подвеждане под клетва народните представители: х. Г. х. Петковъ, Д. Влаховъ, В. Гуревъ, П. Гаговъ и Ю. х. Галибовъ . . . 1526

Законопроекти:

1. За разрешаване временни кредити за нуждите на държавата през месеците април и май 1931/1932 ф. г. (Трето четене) . . . 1526
2. За разрешаване на Столичната община да сключи заемъ. (Трето четене) . . . 1526
3. За освобождаване отъ отговорност и за окончателно отчитане бившия секретар-бирникъ на Джулюнската селска община, Горноорховска

околия, Търновски окръгъ, Димитъръ М. Нейковъ, родомъ отъ с. Джулюница, същата околия, по отчетитъ му общински и скотовъдни фондъ, за време отъ 2 мартъ 1923 г. до 30 юний същата година, за финансовата 1922/1923 г., които сж изгорѣли на 14 срещу 15 августъ 1923 г., заедно съ общинското помѣщение. (Трето четене) . . . 1526

Предложение за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на обикновеното Народно събрание. (Първо четене — продължение разискванията) . . . 1526

Дневенъ редъ за следващото заседание . . . 1543

Председателстващъ Н. Захариевъ: Обявявамъ заседанието за открито. Присъжитъ нужното число народни представители. Заседанието е законно.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следните г. г. народни представители: Ангеловъ Боянъ, Атанасовъ Русенъ, Бобошевски Цвѣтко, Бойчиновъ Михаилъ, Бончевъ Тодоръ, Бояджиевъ д-ръ Атанасъ, Буровъ Атанасъ, Василевъ Григоръ, Василевъ Славейко, Гашевски Никола, Георгиевъ Павелъ, Говедаровъ Георги, Данаиловъ Георги, Даскаловъ Стефанъ, Деневъ Андрей, Дилиновъ Минчо, Димчевъ Василь, Ецовъ Борисъ, Ивановъ Запрянь, Игнатовъ Тодоръ, Илиевъ Илия, Капитановъ Анастасъ, Кафеджийски Георги, Кемилевъ Никола, Киселички Христо, Коевски Василь, Краковъ Крумъ, Косачевъ Йорданъ, Кулевъ д-ръ Тодоръ, Куртевъ Иванъ, Куцаровъ Тодоръ, Лоловъ Господинъ, Лулчевъ Коста, Лунговъ Николай, Лѣкарски Иванъ, Маджаровъ Жеко, Маринчевъ Георги, Мартулковъ Алексъ, Милевъ Милю, Мустафовъ Али, Мутафовъ д-ръ Христо, Напетовъ Петко, Нейчевъ Адамъ, Неновъ Атанасъ, Петковъ Борисъ, Петровъ Методи, Пиронковъ Александъръ, Поповъ Никола, Радевъ Георги, Райковски Минко, Рангеловъ Раденко, Симеоновъ Иванъ, Софиевъ Христо, Стайновъ Петко, Стояновъ Георги, Таслаковъ Цвѣтко, Тахировъ Хафузъ Юсеинъ, Тонковъ Тодоръ, Тошевъ Сава, Франгя д-ръ Александъръ и Якимовъ Тодоръ)

Съобщавамъ на Събранието, че бюрото е разрешило отпускъ на следните народни представители:

- На г. Илия Добревъ — 1 день;
- На г. Никола Петровъ — 1 день;
- На г. д-ръ Александъръ Франгя — 2 дена;
- На г. Петъръ Гаговъ — 1 день;
- На г. Никола Кемилевъ — 2 дена;
- На г. Минко Райковски — 1 день;

- На г. Александъръ Пиронковъ — 1 день;
- На г. Иванъ Велчевъ — 1 день;
- На г. Вергилъ Димовъ — 3 дни;
- На г. Кирилъ Славовъ — 1 день;
- На г. Василь Бѣчваровъ — 4 дни;
- На г. Никола Дойчиновъ — 2 дена;
- На г. Адамъ Нейчевъ — 2 дена;
- На г. д-ръ Христо Мутафовъ — 2 дена;
- На г. Георги Вангеловъ — 2 дена;
- На г. Раденко Рангеловъ — 1 день;
- На г. Христо Георгиевъ Софиевъ — 1 день;
- На г. Никола Поповъ — 1 день;
- На г. Борисъ Кръстевъ — 2 дена;
- На г. Тодоръ Куцаровъ — 1 день;
- На г. Атанасъ Неновъ — 4 дни;
- На г. Георги Стояновъ Василевъ — 2 дена;
- На г. Тодоръ Тонковъ — 2 дена;
- На г. д-ръ Атанасъ Бояджиевъ — 2 дена, и
- На г. Петко Напетовъ — 4 дни.

Народниятъ представителъ г. Андрей Деневъ Пеневъ моли да му се разреши 4-дневенъ отпускъ. Ползувалъ се е досега съ 27 дни отпускъ. Следва Събранието да му разреши искания отпускъ.

Конто г. г. народни представители сж съгласни да се разреши 4-дневенъ отпускъ на народния представителъ г. Андрей Деневъ Пеневъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Боянъ Ангеловъ Петровъ моли да му се разреши 2-дневенъ отпускъ. Ползувалъ се е досега съ 20 дни отпускъ. Следва Събранието да му разреши искания отпускъ.

Конто г. г. народни представители сж съгласни да се разреши 2-дневенъ отпускъ на народния представителъ

г. Боянъ Ангеловъ Петровъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Хафузъ Юсеинъ Тахировъ моли да му се разреши 2-дневенъ отпускъ. Ползувалъ се е досега съ 28 дни отпускъ. Следва Събранието да му разреши искания отпускъ.

Които г. г. народни представители сѣ съгласни да се разреши 2-дневенъ отпускъ на народния представителъ г. Хафузъ Юсеинъ Тахировъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Иванъ Ангеловъ моли да му се разреши еднодневенъ отпускъ. Ползувалъ се е досега съ 24 дни отпускъ. Следва Събранието да му разреши искания отпускъ.

Които г. г. народни представители сѣ съгласни да се разреши еднодневенъ отпускъ на народния представителъ г. Иванъ Ангеловъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Григоръ Василевъ моли да му се разреши 2-дневенъ отпускъ. Ползувалъ се е досега съ 21 день отпускъ. Следва Събранието да му разреши искания отпускъ.

Които г. г. народни представители сѣ съгласни да се разреши 2-дневенъ отпускъ на народния представителъ г. Григоръ Василевъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Али Мустафовъ моли да му се разреши 2-дневенъ отпускъ. Ползувалъ се е досега съ 19 дни отпускъ. Следва Събранието да му разреши искания отпускъ.

Които г. г. народни представители сѣ съгласни да се разреши 2-дневенъ отпускъ на народния представителъ г. Али Мустафовъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Петко Дековъ моли да му се разреши еднодневенъ отпускъ. Ползувалъ се е досега съ 36 дни отпускъ. Следва Събранието да му разреши искания отпускъ.

Които г. г. народни представители сѣ съгласни да се разреши еднодневенъ отпускъ на народния представителъ г. Петко Дековъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Сава Лоловъ моли да му се разреши еднодневенъ отпускъ. Ползувалъ се е досега съ 26 дни отпускъ. Следва Събранието да му разреши искания отпускъ.

Които г. г. народни представители сѣ съгласни да се разреши еднодневенъ отпускъ на народния представителъ г. Сава Лоловъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. д-ръ Никола Чирпанлиевъ моли да му се разреши еднодневенъ отпускъ. Ползувалъ се е досега съ 22 дни отпускъ. Следва събранието да му разреши искания отпускъ.

Които г. г. народни представители сѣ съгласни да се разреши еднодневенъ отпускъ на народния представителъ г. д-ръ Никола Чирпанлиевъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Преди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ ще положатъ клетва г. г. народнитѣ представители: Андрей Ляпчевъ, х. Георги х. Петковъ, Димитъръ Влаховъ, Петъръ Гаговъ, Василь Гуревъ и Юсеинъ х. Галибовъ.

Православнитѣ моля да излѣзатъ напредъ.

(Протоиерей Павелъ Треневъ подвежда подъ клетва народнитѣ представители: х. Георги х. Петковъ, Димитъръ Влаховъ, Василь Гуревъ и Петъръ Гаговъ, които подписватъ клетвенъ актъ)

(Имаминъ х. Хафузъ Абдилъ Азисъ подвежда подъ клетва Юсеинъ х. Галибовъ, който подписва клетвенъ актъ)

Пристѣпваме къмъ дневния редъ:

Г. Кръстевъ (д. сг): Г. председателю! Преди дневния редъ искамъ да отправя една молба. Още преди месецъ и половина съмъ отправилъ питане до г. министра на народното просвѣщение относно отстранението на трима учители презъ м. октомврий миналата година. Ще моля да помолите г. министра да ми отговори най-после.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Председателството взема актъ отъ Вашата молба.

С. Мошановъ (д. сг): Ако г. министърътъ въобще благоволи нѣкой пътъ да дойде въ Народното събрание, за да го видимъ поне, защото ще го забравимъ кой е.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Пристѣпваме къмъ разглеждане на първа точка отъ дневния редъ: трето четене законопроекта за разрешаване временни кредити за нуждитъ на държавата презъ месецитѣ априлъ и май отъ 1932/1933 финансова година.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Т. Мечкарски (з): (Прочита законопроекта изцѣло, приетъ на второ четене безъ измѣнение)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ на трето четене законопроекта за разрешаване временни кредити за нуждитъ на държавата презъ месецитѣ априлъ и май отъ 1932/1933 ф. г., моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 43)

Пристѣпваме къмъ точка втора отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за разрешаване на Столичната община да сключи заемъ.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Т. Мечкарски (з): (Прочита законопроекта изцѣло, приетъ на второ четене безъ измѣнение)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ на трето четене законопроекта за разрешаване на Столичната община да сключи заемъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 44)

Пристѣпваме къмъ точка трета отъ дневния редъ — трето четене на законопроекта за освобождаване отъ отговорностъ и за окончателното отчитане бившия секретарь-бирникъ на Джулюнската селска община, Горноорѣховска околия, Търновски окръгъ, Димитъръ М. Нейковъ, родомъ отъ с. Джулюница, сѣщата околия, по отчетитѣ му общински и скотовъдни фондъ, за време отъ 2 мартъ 1923 г. до 30 юний сѣщата година, за финансовата 1922/1923 година, които сѣ изгорѣли на 14 срещу 15 августъ 1923 г., заедно съ общинското помѣщение.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Т. Мечкарски (з): (Прочита законопроекта изцѣло, приетъ на второ четене безъ измѣнение)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ на трето четене законопроекта за освобождаване отъ отговорностъ и за окончателното отчитане бившия секретарь-бирникъ на Джулюнската селска община, Горноорѣховска околия, Търновски окръгъ, Димитъръ М. Нейковъ, родомъ отъ с. Джулюница, сѣщата околия, по отчетитѣ му общински и скотовъдни фондъ, за време отъ 2 мартъ 1923 г. до 30 юний сѣщата година, за финансовата 1922/1923 година, които сѣ изгорѣли на 14 срещу 15 августъ 1923 г., заедно съ общинското помѣщение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 45)

Пристѣпваме къмъ точка четвърта отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за извънбюджетенъ (свръх-сметенъ) кредитъ за 1931/1932 финансова година.

Комисията не е готова съ законопроекта. Въ 5 ч. тя ще заседава горе, въ залата на бюджетарната комисия. Моля г. г. председателитѣ и секретаритѣ на другитѣ парламентарни комисии да присѣдствуватъ въ заседанието на бюджетарната комисия.

Пристѣпваме къмъ точка пета отъ дневния редъ — първо четене предложението за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на обикновеното Народно събрание — продължение разискванията.

Има думата народниятъ представителъ г. Тончо Мечкарски.

Т. Мечкарски (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Законодателното предложение за измѣнение правилника за вътрешния редъ на Народното събрание,

който въ настоящия моментъ е предметъ на разискване въ Народното събрание, е единъ въпросъ кардиналенъ, въпросъ отъ голямо значение, чийто обсегъ засяга една система на държавното управление въ нашата страна. България и нейното управление почиватъ на известни норми, които сж легнали като принципи въ нашата конституция и ние следваме едно парламентарно управление, т. е., народътъ се самоуправлява. Парламентътъ, тая върховна институция въ нашия парламентарен животъ, е и ще си остане огледало и отражение за всички настроения на народнитъ маси въ различнитъ тѣхни политически нюанси. Парламентътъ така също ще си остане стимулъ и знаме въ защита фронта на демокрацията — народовластие, защото чрезъ парламентарното управление народътъ непосредствено взема участие въ самото управление и, следователно, той поддържа и предвижда и привежда въ изпълнение великия принципъ, върху който сж изградени демократичнитъ държави, а именно принципа, че върховенъ господарь на сѣдинитъ на единъ народъ е Негово Величество Народътъ и само той е властенъ да каже своята тежка сѣдийска дума по всички актуелни въпроси на държавното строителство и той да посочи кому има довѣрие да повѣри сѣдинитъ си, а така също кой има и правото да говори отъ негово име, отъ името на народа. Еничии сж били и си оставатъ величавитъ борби на демократичнитъ елементи на народитъ да отстаиватъ именно това священо право да бждатъ тѣ върховнитъ господари на своето положение и на своитъ сѣдини. По тая пъть демократичнитъ народи сж украсили съ кървави шрихи и пѣтеки, сж оросили съ своята кръвъ и наслали съ черепи и кости пътя на демокрацията, пътя на народовластие, и въ тая двубой винаги народитъ сж побеждавали срещу насилието, срещу тиранията, която е целѣла да суспендира тѣхнитъ права. Специално за нашата страна, великитъ голѣми строители на нашата духовна и материална култура, строителитъ на демократична България сж давали хиляди жертви да защитятъ именно тая великъ принципъ, принципътъ на народовластие. Безспорно, че срещу тая именно принципъ се е водила, води и ще се води жестока борба отъ онѣзи, които сж пригърнали кървавия пъть, оросенъ отъ братска кръвъ, пътя на диктатурата, независимо отъ коя политическа фаланга и да произхождатъ тѣ — фашистка или болшевишка. Тѣ непрестанно сж бѣсели пристѣпи атакувать фронта на парламентаризма, фронта на държавата, фронта на конституцията, въ чийто постановления сж поставени формитъ на нашата държава и нейния строй. Прѣсни сж примѣритъ, които се дадоха на 9 юний. Политическата олигархия подхвърли на изпитание парламентарния животъ въ нашата държава, тя измѣсти отъ редситъ на спокойното политическо развитие нашата страна, която се движеше въ рамкитъ на конституцията и по тая начинъ хвърли народнитъ маси въ братоубийствена борба и ние бѣхме зрители на чудовищнитъ усилия на народнитъ маси да защитятъ своето право, право на върховенъ господарь на своитъ сѣдини. Парламентаризмътъ бѣше дълбоко залѣгналъ въ недрата на народната душа и въ неговото високо издигнато гражданско съзнание и тая именно духъ на народа тласкаше непрестанно народнитъ маси на величава, даже и кървава борба и въ края на краищата, следъ толкова мъки и страдания на демократична България България на конституцията, България на парламентарния строй и народовластие, повали чрезъ бюлетина въ ржка реакционна България, която стѣпка конституцията, и на 21 юний, който ще остане день и дата паметна въ нашата политическа история, той възвести победата на демократична България и победата на парламентарния строй и управление надъ диктатурата и анархията. Тукъ, безспорно, съмъ дълженъ да отбележа единъ фактъ, който нѣма да бжде безъ значение за една епоха, която бѣше тъмна, затуй защото въ тъмно се роди и въ тъмнина живѣ.

Г. Костевъ (раб): (Къмъ С. Мошановъ) Слушай, Стойчо!

Т. Мечкарски (з): У стария парламентаристъ г. Андрея Ляпчевъ, който бѣ увлѣченъ въ вихъра на една политическа лудостъ — да руши фронта на държавата и фронта на демокрацията, постепенно въ него се пробуждаше съзнанието за защита на парламентарния строй и той бажно, но сигурно се откъсва отъ тая кървавъ, кошмаренъ политически сънъ и благодарение на това именно пробуждане, въпрѣки набляганията на много разпалени глави, които го обкръжаваха, той шумѣ да избѣгне повече жертви, които щѣха да се дадатъ въ защита на народното самоуправление и въ защита на парламентаризма и фронта на демокрацията. И безспорно, на 22 юний 1931 г., изгрѣ

слънцето на парламентарното управление и въ тая великъ день, въ неговото свѣтло утро, уморенитъ защитници на демокрацията спокойно си отдѣхнаха, тъй като Негово Величество Народътъ победи, а и отговорниятъ тогавашенъ факторъ се преклони и избѣгна излизанитъ жертви. Въ този день народътъ бѣше възрадаванъ много отъ своята победа и отъ народнитъ уста се издигаше високо възгласътъ: „Сговорътъ падна“, . . .

Г. Кръстевъ (д. сг): Не е падналъ.

Т. Мечкарски (з): . . . падна диктатурата, падна тиранията, победи парламентаризмътъ, парламентарното управление, победи фронтътъ на демокрацията! (Ржкоплѣскания отъ нѣкои отъ мнозинството)

С. Мошановъ (д. сг): Дръжъ се, Тончо.

Т. Мечкарски (з): Прѣсенъ е примѣрътъ съ нашата сѣска Югославия.

С. Мошановъ (д. сг): Дето има демокрация, тамъ нѣма фронтове.

Т. Мечкарски (з): Наемникъ въ Скупщината простреля водача на хърватския народъ, който чрезъ Скупщината се борѣше да защити правата на демократичнитъ народи, на подписанитъ, на унизенитъ, за тѣхната свобода, правата имъ на националностъ, казвамъ, той бѣше прострелянъ и куршумътъ не удари великия хърватинъ Степанъ Радичъ, а простреля демократичността на нациитъ и върху гроба на тая великанъ сръбскиятъ провинизмъ изгради кулата на кралската диктатура, която диктатура, въпрѣки всичко, не успѣ да запуши походния маршъ на народитъ, съставляващи Югославия, въ защита на тѣхната националностъ и въ защита на тѣхнитъ елементарни човѣшки права и правдини. И ние сме свидетели, че диктатурата рухна подъ тежкия напоръ на она демократиченъ духъ, който дълбоко се е вселилъ въ недрата на народната душа, на народитъ, съставляващи Югославия, бореици се за едно истинско народно управление, за да може подписанитъ да получатъ по-голяма свобода, всестранна, национална. (Оживление всрѣлъ работницитъ) (Къмъ работницитъ) И до васъ ще дойда. — Тукъ му е мѣстото да отбележа и подчертая съ дебела линия, да се запомни, че всѣка диктатура, каквато и да бжде тя, подъ каквато и форма да се изразява тя, отъ когото и да било, едно, което може да остави положително, то е само разрушението на всички ценности, изградени чрезъ усилията на парламентаренъ начинъ отъ цѣлия народъ, . . .

С. Мошановъ (д. сг): (Къмъ работницитъ) Имайте това предъ видъ, г-да комунисти.

Т. Мечкарски (з): . . . и второ, съ положителностъ тя минира устоитъ на тѣзи, които ги създаватъ, и които ги крепятъ, за да бждатъ въ последствие тѣ извергнати и изхвърлени и презрѣни отъ цѣлия народъ, захвърлени въ вѣковетъ на забвенията. (Оживление всрѣлъ работницитъ)

Г. г. народни представители! Правилникътъ за вътрешния редъ на Народното събрание е конституция за Парламента. Въ неговитъ постановления се изразява ясно самата физиономия на Народното събрание. Ето защо правилникътъ ще трѣбва да бжде ясенъ изразителъ на самото парламентарно управление и огледало за демократичността на парламентарния строй. Тукъ, въ тая върховенъ институтъ на нашия парламентаренъ животъ и парламентарно управление, Парламентътъ, народътъ, по силата на нашата конституция, е пратилъ своитъ представители чрезъ които той непосредствено взема участие въ държавното управление, независимо дали е на властъ или въ опозиция, а така също е и контролъ на властелина, който държи въ тая именно моментъ кормилото на държавния корабъ. Всички, които сж дошли тукъ, въ тая свещена сграда, сж дошли отъ името на своитъ политически организации и сж изразители на тѣхнитъ идеи и идеологии. И, г-да, въ шракането на идентъ тукъ се изплита едно общо цѣло, което, по силата на принципа „болшинството решава“, дава възможностъ да се прокараватъ реформи за създаването на едно истинско народно управление, за държавно строителство.

Г. г. народни представители! Въ тая свещена сграда всѣки народенъ представителъ, който е положилъ клетва,

че ще върши всичко по съвѣст за благо на отечеството, е свободен, нему не може въ никой случай да се поставят опекуни за неговите разбирания и за разбиранията на тая организация, която го е пратила въ Парламента.

П. Стоевъ (раб): Така ли е сега?

Т. Мечкарски (з): Безумие ще бѣде, ако днесъ Народниятъ блокъ народната власт, днешното правителство дръзне да суспендира свободата на народния избраникъ въ Парламента и му отнеме възможността свободно да изрази исканията на неговите избиратели, за да може Парламентътъ, като политически грѣмоотводъ да има ясна представа за народните настроения и съобразно съ тия именно настроения правителството да насочва държавния корабъ по пътя на държавното строителство. Иначе, ще се запричи пътятъ на легалната борба на народните маси и ще се тикне и държава, и народъ по пътя на дезорганизацията и анархията. Чрезъ трибуната на Парламента говори народътъ, и затова тя е свещена и такава трѣбва да си остане, за да се запази парламентарниятъ строй и парламентарното управление на нашата държава.

Г. Енчевъ (з): Съзирашъ ли тая опасност, че Народниятъ блокъ иска да посегне на трибуната на Народното събрание? Има ли тая опасност?

С. Мошановъ (д. сг): Дума да не става!

Н. Пждаревъ (д. сг): (Къмъ Г. Енчевъ) Защо му поставяте този въпросъ?

Т. Мечкарски (з): Всѣка санкция и ограничение на тая трибуна е санкция, чрезъ която се посѣга на парламентарния строй въ нашата страна. Нека не си прави илюзия никой, че тая трибуна тукъ е трибуна, чрезъ която ще се сѣе долу въ народа и въ народната душа семето на злия гений, на разрушението и на братоубийствената борба. Конституцията е опредѣлила формата на нашия държавенъ строй. Всѣки, който дръзне, кѣдто и да бѣде, публично да се бори срещу тоя строй, той руши конституцията, следователно, той самъ излиза вънъ отъ законитѣ, които сѣ продуктъ на нашата конституция. Думата ми е, г. г. народни представители, за тия политически течения въ нашата страна, които не служатъ на своето отечество, не се стремятъ въобще да изглаждатъ нѣкои клопки на нашето парламентарно дърво, които даватъ градивина на парламентарното ни управление, а се стремятъ да изкъртятъ това дърво и на негово мѣсто да посадятъ дървото на диктатурата и по тоя начинъ да хвърлятъ въ братоубийствена борба народа въ нашата страна.

К. Русиновъ (раб): Г. Мечкарски! Съ този правилникъ правите лоша услуга на вашата демокрация.

Т. Мечкарски (з): Такава идеология отъ тая трибуна нито може, нито ще се позволи да се проповѣдва, нито могатъ носителитѣ на такава идеология да свещенодействуватъ въ тая свещена сграда. Тъмната сила, която като злъ гений преследва великия духъ на демократичния елементъ, падналъ въ борбата за защита на демокрацията, тая тъмна сила нито тукъ, нито вънъ отъ тая сграда може да има мѣсто, и на тая тъмна сила, демократична България не трѣбва въ никой случай да позволи да се крие въ нейните скути, за да я удари въ даденъ моментъ изъ заугла.

Г. г. народни представители! Ако измѣнението на правилника нѣкои го тълкуватъ отъ гледище, че трѣбва да се създаде единъ Парламентъ творчески, т. е. грамадно болшинство отъ депутатитѣ да присѣдствуватъ въ заседанията, това му измѣнение не дава основание, че може да се постигне тази целъ. Съ такова едно измѣнение на правилника не можемъ да заставимъ народните представители да посещаватъ заседанията. По този въпросъ ние сме на друго гледище. Ние застъпваме гледището, че съзнание, голямо съзнание трѣбва да има онзи, който доброволно е далъ съгласието си да бѣде защитникъ на народните интереси и да представлява избирателитѣ си въ Камарата, въобще да представлява народа въ Парламента. Щомъ има това съзнание, безспорно, споредъ насъ, въ Парламента винаги ще има кворумъ. Нѣма ли го, ограничението не сѣ въ състояние да докаратъ депутатитѣ въ Парламента. Въ настоящата Камара има 103 адвокати и

7 професори. Споредъ внесено отъ насъ законодателно предложение, депутатъ-адвокатъ не може да адвокатствува, докато е депутатъ. Ако почитаемото народно представителство възприеме това законодателно предложение съ аklамация, винаги ще имаме да присѣдствуватъ тукъ 110 души въ Парламента въ повече и грамадно болшинство ще бѣде тукъ.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Противъ себе си нѣма да гласуватъ, следователно, ще има меншинство.

С. Мошановъ (д. сг): Тончо! Тия времена мѣчно ще се върнатъ.

Т. Мечкарски (з): Азъ се спирамъ на въпроса за съзнанието у народния представителъ и на партийната дисциплина. Народенъ представителъ, който изхожда отъ една политическа организация, трѣбва да спазва партийната дисциплина.

Г. Костовъ (раб): Това го кажи на конгреса.

Нѣкой отъ мнозинството: Значи, непременно трѣбва да копае народниятъ представителъ, а не може да бѣде адвокатъ и професоръ.

Т. Мечкарски (з): Колкото за копането, ако нѣкой има да ни освободи да не копаемъ, ние ще го носимъ на рѣце.

Т. Кънчевъ (д. сг): Партийната дисциплина съвсемъ не интересува правилника за вътрешния редъ на Народното събрание.

Т. Мечкарски (з): Азъ искамъ да подчертая, че партийна дисциплина трѣбва да има, защото ако въ една управляваща партия има партийна дисциплина, ще има дисциплина и въ управлението; ако нѣма, нищо не е въ състояние да застави народните представители да се подчиняватъ. Обвиняваха Земледѣлския съюзъ, че въ своя уставъ е предвидилъ, щото всички негови кандидати, които се избиратъ за народни представители, предварително да даватъ своите оставки на постоянното присѣствие на Съюза, Бѣхме атакувани, че сме се подчинявали на нѣкакъвъ личенъ режимъ въ нашата организация — на волята на една личностъ въ тази организация. Тѣкмо обратното. Съюзната дисциплина и уставътъ заставяха земледѣлскитѣ депутати да бѣдатъ на банкитѣ въ време на заседание. Нито Стамболийски, нито нѣкоя друга личностъ не упражни давление: по отношение оставките на народни представители. Само двама души ние изхвърлихме отъ Парламента: единия го заловихме въ контрабанда на коне, а другия — за друго злодеяние. На петорката ние не посегнахме — не посегнахме да изхвърлимъ неудобнитѣ намъ депутати вънъ отъ Парламента. Въобще партийната дисциплина е много по-сила, откождо всички санкции, които може да се взематъ въ тая сграда. Народенъ представителъ, който не идва да изпълни своя общественъ дългъ, да изпълни задължението, което е поелъ предъ народа, той не трѣбва да стои въ Парламента, той въобще не трѣбва да носи званието народенъ представителъ. Затуй трѣбва да има партийна дисциплина. Въ името на тази партийна дисциплина е и вечерашното решение на една парламентарна група, споредъ което имената на ония депутати, които не посещаватъ Парламента въ тия тежки и съблжимни времена, да се изнасятъ на показъ чрезъ всички вестници, за да бѣдатъ афоресани и долу отъ народа, отъ маситѣ. И действително, едвали нѣкой ще има куража да бѣде народенъ представителъ, следъ като е билъ дагосанъ отъ собствената му организация, че не е посещавалъ Парламента.

Ето мѣрките, които трѣбва да се взематъ, за да се заставятъ народните представители — ако тѣ действително искатъ да служатъ като представители на своя народъ — да посещаватъ Парламента. Правилникътъ за вътрешния редъ на Народното събрание трѣбва да бѣде отражение на широката демократичностъ, на парламентарното управление въ нашата страна.

Тукъ единъ представителъ на Работническата партия, а именно Асенъ Бояджиевъ, който не говорѣше по правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, а развиваше една идеология за превратности, за преустройство на държавния строй, за създаване на други форми на управление, чрезъ диктатура и т. н., каза, че Земледѣлскиятъ съюзъ билъ отстъпилъ отъ своята идеология и билъ трѣгналъ по пътя на нѣкакъвъ си фашизъмъ.

Л. Станевъ (раб): Това не е лъжа.

Т. Мечкарски (з): Дълга да подчертая, че когато се касае да обвинявате вие, които сте турили на знамето си да се борите срещу буржоазията и срещу настоящия Парламентъ, не трѣбва да забравяте, че днесъ въ общинитѣ вие правите коалиции съ буржоазията, за да се борите срещу ония организации, които се движатъ по пътя на демокрацията. Докато вие, чрезъ вашитѣ речи тукъ отъ трибуната, проповѣдвате едно, долу въ общинитѣ вие вършите друго. Азъ знамъ много случаи на коалиции между комунисти и националлиберали, комунисти и демократи, комунисти и сговористи, комунисти и народняци. Ето ви идеологията, ето ви манталитетътъ, драги товарищи! На много погрѣшенъ пътъ сте!

Г. Костовъ (раб): Трудовъ блокъ имаме — блокъ на работници и селяни; имаме и трудови комуни, но такива коалиции, за които говоришъ, нѣмаме.

Т. Мечкарски (з): Земледѣлскиятъ съюзъ, който стои на фронта на демокрацията, ще работи съ всички демократични организации, които сж за днешния строй и за днешната форма на управление, независимо отъ теченията и разбиранията, които може да има въ програмитѣ и платформитѣ на тѣзи организации.

П. Стоевъ (раб): Защо разтурихте Сливенския общински съветъ?

Т. Мечкарски (з): Г. Русиновъ — разпопениятъ попъ, както го наричатъ — отъ тая трибуна излѣзе да защитава едно гледище и да провежда една идеология на антихриста, на безбожието. Нито ще бѣде чудно на насъ, нито ще бѣде чудно на всички, че единъ разпопенъ попъ се бори противъ черквата! Чудно ще бѣде ако разпопениятъ попъ възхвалява черквата и религията! Защото разпопенъ попъ не е нищо друго, освенъ една парясана жена, която никога не може да обича мъжа, който я е парясалъ. Затуй, г. г. народни представители, ние, Земледѣлскиятъ съюзъ, днешната властъ, преминаваме тая именно борба на червения попъ съ насмѣшка. Защото, г-да, народъ безъ религия е тѣло безъ душа.

С. Мошановъ (д. сг): И Народно събрание безъ правилникъ.

Т. Мечкарски (з): Въ тѣхнитѣ души (Сочи работниците) се е загнѣздилъ злиятъ гений на разрушението на всички духовни и материални ценности, които сж изградени съ кръвта, съ мжкитѣ на цѣлокупния български народъ.

К. Русиновъ (раб): Я кажи, Тончо, поповетѣ и владицитѣ не сж ли на фронта на джелатитѣ?

Т. Мечкарски (з): Колкото се касае, г. г. народни представители, за личности, които сж измѣнили на нашата религия, тия личности не могатъ да се свързватъ съ религията. Ако нѣкой владика или попъ, какъвто е Русиновъ, е измѣнилъ на религията, какво ще бѣде виновна тя? Религията си е религия, а владицитѣ и поповетѣ, които измѣняватъ въ религията, се изхвърлятъ отъ тия институти.

Г. Костовъ (раб): Имаше единъ попъ Андрей въ Метковецъ, който увисна на вѣжето.

Т. Мечкарски (з): На попъ Русиновъ не остава друго нищо, освенъ да си избере нѣкой манастиръ, кждето да отиде да се отдаде на постъ, молитва и покаяние и да си каже кога бѣше умень — като 19-годишенъ попъ, подъ черното расо ли, или днесъ, като представителъ на 19-годишнитѣ момчета и тѣхнитѣ идеи?

А. Бояджиевъ (раб): А ти снощи какво ядѣше. Нали сега сж велики пости? Тукъ пѣнешъ за религия, а ядешъ месо.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Ти провѣри ли?

А. Бояджиевъ (раб): Азъ не вѣрвамъ и ямъ месо, а ти (къмъ Т. Мечкарски) казвашъ, че вѣрвашъ, пѣкъ ядешъ месо. Защо не отговаряшъ?

Т. Мечкарски (з): На такива глупави въпроси не бихъ желалъ да отговарямъ. (Общъ смѣхъ) — Г. г. народни представители! Законодателното предложение за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание въ § 8 гласъ: „Прибавя се новъ чл. 61: „Питания и запитвания се оставятъ безъ послѣдствие отъ председателя и не се съобщаватъ нито въ заседанието на Събранието, нито на министра, къмъ когото сж отправени, когато сж написани въ неприлична форма, или когато съдържатъ оскърбления, обиди или заплашвания за държавния глава, за Народното събрание, или пѣкъ въ тѣхъ се прави позивъ къмъ насилие, къмъ гражданска междоусобица или къмъ нарушение на конституцията.“

„Преди пристѣпването къмъ дневния редъ не се допуска протестъ, нито повдигане и разискване на какъвто и да било въпросъ, който не е поставенъ на дневенъ редъ. Протестъ отъ група или отдѣленъ представителъ се връчва предварително писмено на председателя и се прочита отъ него въ следващото заседание, ако е написанъ въ прилична форма, ако не съдържа оскърбления, обиди, или заплашвания за държавния глава, за Народното събрание, или ако въ него не се прави позивъ къмъ насилие“ и пр. и пр.

Г. г. народни представители! Параграфъ 8 дава възможностъ за общественъ контролъ надъ властта, упражняванъ отъ оппозицията въ Парламента и даже отъ самата управляваща партия. Питанията и запитванията сж именно, чрезъ които се контролира самата властъ. Не може въ никой случай да се ограничаватъ тия питання и запитвания. По стария правилникъ отъ 1920 г., ако се не лъжа, не само че се процедираше по тоя начинъ, по който се процедираше по правилника, изработенъ отъ Сговора, ако се не лъжа, въ 1924 г. . .

С. Мошановъ (д. сг): Сговорътъ не е измѣнявалъ правилника.

Т. Мечкарски (з): Мисля, че имаше измѣнение въ негово време.

С. Мошановъ (д. сг): Не е вѣрно.

А. Бояджиевъ (раб): Сговорътъ нѣмаше нужда да го измѣнява, защото той трепѣше противниците си.

С. Мошановъ (д. сг): Презъ време на Сговора правилникътъ се измѣни само касателно днитѣ на седмицата, презъ които Народното събрание заседава — че заседанията сж въ вторникъ, сръда, четвъртъкъ и петъкъ, а не въ понеделникъ, сръда и петъкъ. Други измѣнения не сж правени.

Г. Костовъ (раб): И друго, което не е предвидено въ правилника — неудобнитѣ депутати да се разстрелватъ по улицитѣ!

Т. Мечкарски (з): . . . но по стария правилникъ, при постѣпване на питане, не само се съобщаваше отъ председателстващия Народното събрание, че е постѣпило питане отъ еди кого си, а се предаваше въ резюме самото съдържание на питането; а интерпелациитѣ или запитванията се прочитаха изцѣло.

Ние решително отхвърляме тоя § 8. Нашата земеделска парламентарна група иска да се даде възможностъ за пълненъ контролъ надъ властта и не само да се съобщава въ резюме съдържанието на питаннята, но изцѣло да се съобщава съдържанието имъ. Така сѣщо да се прочита изцѣло и съдържанието на протеститѣ, групови или единични, защото, както казахъ, сговористскиятъ режимъ, въпрѣки че бѣше единъ режимъ на насилието, не посегна да запушва устата на народа, чрезъ своитѣ представители да изказва отъ тая трибуна протеста си срещу управлението заради неговитѣ грѣшки или пѣкъ заради неговитѣ престѣпления. Затуй земеделската парламентарна група, казвамъ, настоява и моли, когато това предложение за измѣнение на правилника отиде въ комисията, тамъ да претърпи измѣнения въ смисълъ да се даде възможностъ на всѣки народенъ представителъ да бѣде истински изразителъ на онова, което иска народътъ, което искатъ онѣзи, които сж пратили този народенъ представителъ тукъ въ Народното събрание.

С. Мошановъ (д. сг): Днешният Парламентъ изключи Георги Говедаровъ и Петко Стайновъ, загдето четоха протестъ по поводъ касирането на Владимиръ Takeвъ.

Х. Родевъ (нац. л): Не затова, а защото не се подчиниха на решението на Народното събрание. Направи имъ се предупреждение нѣколко пѣти.

С. Мошановъ (д. сг): Да не протестирайтъ.

Х. Родевъ (нац. л): Не затова — тѣ четоха протеста си — а защото продължаваха да правятъ скандали, които прѣчеха на работата на Парламента.

А. Циганчевъ (з): Тѣ тогава поеа ролята на „другар-четата“ (Сочи работниците?)

Т. Мечкарски (з): Спирамъ се, г. г. народни представители, на § 15. Земледѣлската парламентарна група иска ясно да бѣде указано времето докогато министърътъ е длъженъ да отговори на всѣки народенъ представителъ-запитвачъ. Ние молимъ правителството да има въ комисията предъ видъ това наше искане.

(Чете) „§ 15. чл. 77 се измѣня така: „Временното изключване отъ Събранието се налага: за едно заседание — направо отъ председателствувания, и до седемъ заседания — съ одобрението на Събранието, включително заседанието, въ което е наложено наказанието. Временно изключението се лишава отъ възнаграждението си за тождова дни, за колкото заседания е изключенъ. Той е длъженъ веднага да напустне заседанието следъ гласуване на предложението да бѣде изключенъ“.

Въ тоя членъ сѣ предвидени едни санкции, които заприщватъ свободата на народния представителъ. Наказанието на народния представителъ — нека се помни това отъ цѣлия Парламентъ — не унижава, не убива духа въ него; то не може да заприщи пѣтя на идентъ, да спре развитието на идеологиитъ, нито ще се спре народниятъ представителъ да защитава интереситъ на своитъ избиратели. Напротивъ, всѣко изключване на народенъ представителъ отъ Парламента го прави мъченикъ предъ народнитъ маси, ...

С. Мошановъ (д. сг): Това е вѣрно.

Т. Мечкарски (з): ... създава отъ него герой и по тоя начинъ изключванията, вмѣсто да подпомагатъ парламентарния строй и демократичното управление въ нашата държава, рушатъ изъ основи и строя, и управлението.

Нѣкой отъ работниците: Браво, Тончо!

Т. Мечкарски (з): И затуй ние, земледѣлската парламентарна група, искаме да си останатъ наказанията, както въ досегашния правилникъ — изключване най-много до три заседания.

Г. г. народни представители! Въ това законодателно предложение има постановления, които сѣ отъ голѣма полза за самия Парламентъ, и тия постановления ние ги одобряваме. Обаче въ засегнатитъ отъ мене точки нашата група не одобрява това законодателно предложение; и ние молимъ правителството да има предъ видъ решението на нашата парламентарна група.

К. Сидеровъ (р): Какво мѣсите правителството? Това е частно предложение на депутати.

Т. Мечкарски (з): Азъ много съжалявамъ, че, следъ като правителството не може да си даде съгласието за едно предложение като настоящето, единъ голѣмъ парламентаристъ, като г. Коста Сидеровъ, може да си даде съгласието да бѣде то поставено на дневенъ редъ. И затуй азъ се обръщамъ къмъ правителството.

К. Сидеровъ (р): Ти си по-голѣмъ парламентаристъ отъ най-голѣмитъ парламентаристи!

С. Мошановъ (д. сг): Ако бѣше си депозиралъ предварително оставката, Тончо, май мъчно щѣше да говоришъ тая речъ!

А. Циганчевъ (з): Той говори отъ името на земледѣлската парламентарна група.

С. Мошановъ (д. сг): Браво!

Т. Мечкарски (з): Г. г. народни представители! Съ § 20 отъ това законодателно предложение чл. 97 отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание се измѣня така: (Чете) „Всички служители и служащи при Събранието се назначаватъ и уволняватъ отъ председателя.“

„Уволнението на ръководния персоналъ — началника на канцеларията, началника на Стенографското отдѣление и помощникитъ му — може да стане само по мотивирано решение на дисциплинарна комисия, съставътъ и функциитъ на която се опредѣлятъ въ правилника за службитъ при Събранието. Тази комисия се назначава съ заповѣдъ отъ председателя за цѣлъ законодателенъ периодъ и решенията ѝ се внасятъ въ Събранието за одобрение“.

Ние не сме съгласни съ тая нова редакция на чл. 97 отъ правилника. Не може бюрото на Камарата да нѣма прерогативнитъ права на контролъ върху служителитъ въ Парламента, не може то да нѣма правото да подрежда тоя персоналъ. Въ основата си измѣнението, което се прави съ § 20, не е нищо друго, освенъ да стоятъ известни личности на известни постове.

С. Мошановъ (д. сг): Една мисль, която трѣбва да легне въ законитъ на всички министерства, за всички държавни служители.

Т. Мечкарски (з): Защо тая мисль не легна въ законодателството презъ ваше време, г. Стойчо Мошановъ?

Н. Стамболиевъ (з): 8 години не имъ стигнаха.

Т. Мечкарски (з): Ако днесъ въ Парламента има 32 души работници-представители, най-голѣмиятъ виновникъ за това си ти, Стойчо Мошановъ.

С. Мошановъ (д. сг): Азъ се гордѣя съ това.

Т. Мечкарски (з): Отъ тая банка, на която сега стои г. Пеню Даскаловъ, ти заяви на опозицията отъ миналата Камара, че законътъ за измѣнение на избирателния законъ не цели борба срещу други партии, а само борба срещу дружбашината и комунизма въ тая държава.

С. Мошановъ (д. сг): Ония, които стоятъ на тия мѣста, (Сочи работниците) сѣ дошли съ 160.000 гласа.

Н. Стамболиевъ (з): Волътъ, като рови, прѣстѣта на гърба му пада!

Т. Мечкарски (з): Е, добре, г. Стойчо Мошановъ! Справихте ли се съ дружбашината, справихте ли се съ комунизма? Съ едно неразумно измѣнение на избирателния законъ вие докарахте въ Парламента крайнитъ елементи.

С. Мошановъ (д. сг): Толкозъ си разбралъ закона!

А. Бояджиевъ (раб): Ние представляваме тукъ 200.000 души избиратели.

С. Мошановъ (д. сг): Тѣ сѣ дошли тукъ благодарение на своитъ 160.000 гласа. Тия гласове ги докараха тукъ.

Н. Стамболиевъ (з): (Къмъ А. Бояджиевъ) Асене! Недей защитава Стойча!

А. Циганчевъ (з): Само че тѣ иматъ 6 мандата отъ околитъ и 25 централчета.

С. Мошановъ (д. сг): Не е ли справедливо при 160.000 гласа да иматъ 30 депутати?

Т. Мечкарски (з): Вие не искахте да напустнете властта и затова минирахте държавата, минирахте фронта на държавата, минирахте фронта на демокрацията; а днесъ всички казватъ, че народната власть трѣбва да се справи съ тая напасть отъ лѣво, която вие докарахте. (Пререкания между Стойчо Мошановъ и нѣкой отъ мнозинството)

Председателстващ Н. Захариев: (Звъни)

С. Мошанов (д. сг): А ако вие имате 160.000 гласа, а дойдѣха тукъ само 6 души депутати, добре ли щѣше да ви бѣде? Не системата, а гласоветѣ докараха тукъ работническитѣ депутати.

А. Кантарджиев (д): Системата на вашето управление ги докара.

Г. Костов (раб): А при режима на Народния блокъ нашитѣ гласове се увеличиха на 230.000.

Отъ мнозинството: Ей-й-й!

А. Бояджиев (раб): И на 300.000 ще се качатъ гласоветѣ ни. Въ последнитѣ общински избори нашитѣ гласове се увеличиха съ 30.000, споредъ сведенията на г. министъръ Гиргиновъ, отъ Вътрешното министерство.

Н. Стамболиев (з): Увеличението на гласоветѣ ви е резултатъ на свободата, която даде Народниятъ блокъ при изборитѣ. Ако управляваше Сговорътъ, нѣмаше да имате тия гласове. Знайте това!

А. Циганчев (з): Има разлика между Народния блокъ и Сговора.

Председателстващ Н. Захариев: (Звъни)

Нѣкой отъ работничитѣ: Отъ единъ вашъ човѣкъ — г. Арабаджиевъ — има писмо, въ което той признава, че само въ с. Монастирище, Орѣховско, сте ни ограбили повече отъ 300 гласа.

П. Стоев (раб): Имаше писмо отъ висшъ сдруженъ земледѣлецъ до насъ, въ което се признава тая фалшификация.

Т. Мечкарски (з): И ако ние, г. г. народни представители, желаемъ да защитимъ фронта на държавата, фронта на парламентаризма, на народната властъ, повелителенъ дългъ ще ни се наложи да измѣнимъ тоя избирателенъ законъ, който руши фронта на държавата и фронта на парламентаризма.

С. Мошанов (д. сг): Ама кой законъ ще възстановите — стария ли?

Т. Мечкарски (з): Страхъ ли Ви е отъ него?

С. Мошанов (д. сг): Не ме е страхъ, но бихъ желалъ да кажете въ присѣдствието на г. министъръ Гиргиновъ, че сте за възвръщането на стария избирателенъ законъ.

Т. Мечкарски (з): Каквато ще да е системата, който има гласоветѣ на масата, той ще дойде тукъ въ болшинство. Щомъ една партия не е силна, нѣма да бѣде представена.

Земледѣлската парламентарна група отрича правото на председателството да изключва народенъ представителъ; ние не можемъ да се съгласимъ, да се даде право на председателя на Народното събрание да изключва народни представители. Нито конституцията, нито парламентарната практика позволява председателътъ на Народното събрание да има право да изключва народни представители. И затуй нашата парламентарна група отхвърля предложението да се даде това право на председателя.

Ф. Рафаилов (д. сг): Кой да нѣма право — Захариевъ ли?

Т. Мечкарски (з): Не, председателътъ.

Съ тия нѣколко думи азъ свършвамъ, г. г. народни представители, съ съзнанието, че комисията, която ще разгледа това предложение за измѣнение на правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, ще възприеме нашето гледище и ще изработи единъ правилникъ, който да отговаря на широкия духъ на демократичното управление, на парламентарния строй и на парламентарното

управление на нашата държава, за да можемъ да закрепимъ фронта на държавата и нейнитѣ институции, да закрепимъ фронта на демокрацията и на народовластиято. По принципъ ние ще гласуваме за това предложение. (Ръкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ)

Председателстващ Н. Захариев: Има думата народниятъ представителъ г. Владимиръ Молловъ.

В. Моллов (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Трѣбва да изкажа отначало едно съжаление, че въ деня, когато ние разискваме вътрешния законъ на Народното събрание, заседава и най-големата комисия — бюджетарната — и затова въпроситѣ, които повдига предложението за измѣнение правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, не могатъ да бѣдатъ разисквани така подробно и изчерпателно. Би трѣбвало цѣлото Народное събрание по въпроса за неговото собствено уреждане, за неговия собственъ законъ, да прецени редъ положения, които на пръвъ погледъ изглеждатъ да сѣ безъ особено значение, но които въ тѣхното прилагане довеждатъ по нѣкой път до недоразумения, до конфликти и създаватъ настроения противъ цѣлия Парламентъ.

Азъ имамъ честта да бѣда сега тукъ единствениятъ отъ тричленната комисия, която изработи действащия правилникъ на Народното събрание отъ 1909 г. Това изработване стана, следъ като предишниятъ правилникъ, отъ 1901 г., който замѣсти правилника отъ VII-то обикновено Народное събрание, се оказа съ много слаби страни. Въ течение на едно доста продължително време, следъ изучаване правилницитѣ на по-големата частъ отъ парламентаритѣ, ние можахме да създадемъ действащия сега правилникъ. Трѣбва да кажа, че основнитѣ негови положения — той е въ сила повече отъ 20 години — се оказаха приложими на практика и дадоха добри резултати.

Промѣнитѣ, правени въ този правилникъ въ 1920 г., не засегнаха неговитѣ сѣществени положения. Също тъй и промѣната, която стана презъ 1924 г. — измѣнение на днитѣ, въ които ставатъ заседанията на Народното събрание, съ която промѣна, трѣбва да кажа, лично азъ не бѣхъ съгласенъ — не засегна сѣществени положения на този правилникъ.

Днесъ ние се намираме предъ едно предложение, което се внася по частна инициатива, което е подкрепено отъ разни страни, но което изглежда да е работено отъ една подготовителна комисия, въ която не сѣ били представени всичкитѣ партийни течения въ Народното събрание. И азъ разбирамъ, че това предложение, което сега се разисква по начало, ще трѣбва да бѣде предметъ на едно много внимателно обсъждане отъ комисията, която се избѣра въ вчерашното заседание.

Но азъ не зная, дали покрай измѣнението и допълнението на визиранитѣ членове отъ правилника, ще може въ комисията да стане измѣнение и на други членове отъ сѣщия правилникъ, или комисията ще бѣде ограничена въ своята задача и ще се занимае само въ рамкитѣ на предложението, което днесъ разискваме. Азъ повдигамъ този въпросъ, защото, щомъ става дума за измѣнение на правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, ние ще трѣбва да се спремъ на нѣколко по-общи въпроси, за да видимъ отъ практиката презъ изтеклитѣ 20 и повече години, дали не би било желателно и други нѣкои постановления на този правилникъ да бѣдатъ измѣнени или замѣнени съ други. Заради туй азъ нѣма да следвамъ реда на параграфитѣ на това предложение. Ще ми позволите да следвамъ другъ единъ редъ, като се спра преди всичко на формитѣ, по които се събира и действа Народното събрание, следъ туй на изработването на законитѣ и другата парламентарна дейностъ и най-сетне — на въпроса за дисциплината въ Народното събрание.

По първия въпросъ трѣбва да кажа, че правилникътъ за вътрешния редъ на Народното събрание съдържа постановления, които развиватъ известни начала, легнали въ нашия основенъ законъ, конституцията, за да може работата на Народното събрание да отговаря на нашия животъ. Останалитѣ постановления на правилника — а тѣ сѣ по-големото число — се отнасятъ до вътрешния редъ на Народното събрание. Правилникътъ е вътрешниятъ законъ, основниятъ законъ на Народното събрание и има това сѣществено значение, че той трѣбва да даде пълна гаранция за една правилна законодателна и парламентарна дейностъ.

Първиятъ въпросъ, съ който трѣбва да се занимаемъ, това е въпросътъ за присѣдствието на народнитѣ пред-

ставители. Ето въпрос, съ който редъ народни събрания, редъ управляващи партии, всъква една партия и група, сж се занимавали, а то не еднократно. Какъ трѣбва да се осигури посещаването, участието на народните представители въ заседанията на Народното събрание?

Въ това отношение азъ съмъ длъженъ да изтъкна, че идеитъ, които нѣкой пѣтъ се поддържатъ, не съответствуватъ на развитието на нашия общественъ и парламентаренъ животъ; не съответствуватъ затуй, защото искането за непрекъснато, задължителното присѣствие на всѣки народенъ представителъ — което по начало не може да се откаже — се смѣсва съ две различни задачи на Народното събрание: гласуването на законопроектитъ и предложениата и изслушването на речитъ. Колкото се отнася до гласуването, до 1894 г. нашиятъ основенъ законъ постановяваше, че гласуването на единъ вѣзълъ въ Събраниято проектъ се допуска само ако въ заседанието присѣтствуватъ половината отъ всички народни представители. Въ 1894 г. това постановление на конституцията се измѣни въ смисълъ, че гласуването се допуска, ако въ заседанието присѣтствуватъ повече отъ 1/3 отъ народните представители. Основанието за измѣнението на това постановление на конституцията трѣбва да се търси въ обстоятелството, че конституцията е правена само за Северна България, когато числото на народните представители е било сравнително много малко. Следъ съединението на Северна съ Южна България числото на народните представители се увеличи, и това постановление на конституцията за присѣствието на половината отъ народните представители трѣбваше да бѣде измѣнено. Така че установяване числото на народните представители, които взематъ участие въ гласуването, нѣма нужда да се предизвика съ нѣкой бележка отъ опозицията: „Нѣма кворумъ въ Събраниято“; това е първото задължение на председателството, безъ каквато и да е бележка.

С. Мошановъ (д. ср): Но когато председателятъ не изпълнява дълга си, безспорно е, че депутатитъ иматъ право да му го припомнятъ.

В. Молловъ (д. ср): Колкото се отнася, обаче, до заседанията, въ които не става гласуване, въ които се държатъ само речи, които не винаги сж кратки, а по нѣкой пѣтъ сж даже твърде продължителни, . . .

П. Н. Даскаловъ (нац. л): И отекчителни.

В. Молловъ (д. ср): . . . задължителното присѣствие най-малко на 1/3 отъ всички народни представители, при днешнитъ условия, става излишно. И по нѣкой пѣтъ умората на едно или друго Народно събрание се дължи главно на това, че, както въ единия, така и въ другия случай, се настоява да има едно установено присѣствие въ заседанията на Народното събрание. Да видимъ практиката на други парламенти. Напр., английскиятъ парламентъ, който навремето, когато правихме нашия правилникъ за вътрешния редъ на Народното събрание, се състоеше отъ 670 души народни представители — немога да кажа точно какъвъ е сега броятъ на депутатитъ тамъ — можеше да се открие, даже тогава, когато се разискватъ предложения отъ законодателенъ характеръ, съ 60 души присѣтствувачи народни представители. Може би не знаете, че въ английския парламентъ нѣма достатъчно мѣста за всички народни представители, които днесъ представляватъ Англия. Винаги има народни представители, които се намиратъ или извънъ заседателната зала, или въ галерията, или въ други нѣкои мѣста на това обширно помѣщение, въ което заседава английскиятъ парламентъ, и никога не е ставало въпросъ за задължително присѣствие на толкова и толкова народни представители, когато се държатъ речи.

Несъмнено е, че когато се произнася една речъ по важни въпроси и ораторътъ е въ състояние да захване вниманието на своитъ слушатели, ще присѣтствуватъ по-голямъ брой народни представители. Не всички оратори, обаче, сж добри и не всички въпроси възбуждатъ голѣмъ интересъ. Ето защо не би трѣбвало непременно да обръщаме внимание на тази страна на работата.

Съ § 2 отъ предложението за измѣнение на правилника се прави една промѣна на чл. 10 отъ правилника, въ смисълъ, че откриването на заседанието на Народното събрание ще става, следъ като се установи по списѣка, въ който народните представители се разписватъ, срещу името и най-късно до 4 ч. сл. пладне, че присѣтствуватъ повече отъ една трета отъ представителитъ. Азъ, да си

кажа правото, не виждамъ значението на тая промѣна. Азъ се питамъ: защо народните представители ще бѣдатъ задължени да се разписватъ въ присѣствената книга най-късно до 4 ч. следъ пладне; защо да не могатъ да се разпишатъ, напр., 5 минути следъ 4 ч. и защо, особено въ такива заседания, които сж изпълнени съ речи, да не могатъ да се явятъ и да се разпишатъ малко по-късно? Защо е необходимо да се поставятъ народните представители, извинете, въ едно положение почти на ученици — непременно да следятъ именно този моментъ и отъ толкова до толкова часа да се разписватъ въ присѣствената книга? Ако има интересъ къмъ въпроса, който се разглежда въ Народното събрание; ако въ самитъ партии съществува надлежната дисциплина, за която преждеговорившиятъ сжщо така каза нѣколко думи — тогава, несъмнено е, присѣствието ще бѣде осигурено. Но азъ не виждамъ никакъвъ резонъ, никакво основание да се предприематъ такива строги мѣрки или да се вдига присѣствената книга, както това бѣше направено за 2—3 заседания преди 1—2 месеца, за да се търси книгата отъ председателството, или да се търси отъ секретаря, или при счетоводителя, или не зная къде.

С. Мошановъ (д. ср): Въ чекмеджето на председателя на парламентарната група.

В. Молловъ (д. ср): Азъ зная какво ще ми се възрази. Споредъ нашия основенъ законъ, народниятъ представителъ получава дневни пари и, следователно, неговото присѣствие трѣбва да бѣде удостоверено. Но той може да присѣтствува къмъ края на заседанието, когато се разглежда въпросъ, който го интересува, а да отсъствува въ началото на заседанието, а пъкъ може да направи и така — както и на практика ще става — ще се яви въ 3 ч., ще се разпише и ще си отиде, ако има работа или ако не се интересува отъ дебатитъ въ Народното събрание. Така че измѣнението, което се прави, не ще има резултатъ, а и нѣкакъ си, споредъ моето разбиране, не се отнася съ едно достатъчно уважение къмъ мандата на народния представителъ. Азъ мисля, че то въ комисията би трѣбвало да бѣде свършено изоставено.

Втори единъ въпросъ, който се свързва съ присѣствието на народния представителъ въ заседанието на Народното събрание, е въпросътъ за гласуването. Тукъ имаме едно болно положение, г. г. народни представители, заради това, защото правилникътъ не урежда по единъ целесъобразенъ начинъ гласуването въ Народното събрание. Може би отчасти и нашиятъ основенъ законъ е причината да се създаде известно заблуждение. Затуй и азъ ще ви прочета чл. 115 отъ конституцията: (Чете) „Членовецъ на Събраниято трѣбва да гласоподаватъ лично и явно. Гласоподаването може да бѣде и тайно, ако това поискатъ не по-малко отъ 10 члена и Народното събрание одобри искането имъ“. Чл. 46 отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание предвижда сжщитъ начини на гласуване: (Чете) „1. Явно: чрезъ вдигане на ръка, чрезъ ставане и сѣдане, чрезъ записване саморочно имената си и поименно; 2. Тайно — чрезъ бюлетини“. Да не описвамъ начинитъ на гласуване, тѣ сж известни. Обикновениятъ начинъ на гласуване е чрезъ просто вдигане на ръка. Този начинъ на гласуване въ другитъ парламенти мога да кажа, че почти е изчезналъ, или се прилага само въ такива случаи, въ които не се гласуватъ законопроекти, нито важни предложения; практикува се само при гласуването на известни вътрешни въпроси. Напр., въ френския парламентъ, такъвъ е правилникътъ — изключване тамъ на народенъ представителъ нѣма — вписването на единъ народенъ представителъ въ цензурата става чрезъ подобно просто гласуване. Всички други гласувания сж уредени по другъ начинъ. Днешната техника ги позволява безъ губене на време. Нѣма нужда да се слагатъ непременно кутии, да става поименно повикване, да се чете списѣкътъ, всѣки да казва „да“ или „не“, и този списѣкъ да се прилага къмъ дневницътъ на Народното събрание. Това, което е важно и което е било винаги единъ дефектъ на работата на нашето Народно събрание, то е, че народътъ, избирателитъ, по важни законопроекти и по важни законодателни предложения не знаятъ точно кой народенъ представителъ какъ е гласувалъ. А отговорността на народния представителъ предъ неговитъ избиратели тъкмо въ това се съзира — да се следи неговата парламентарна работа, да може, следователно, въ неговата избирателна околия да знаятъ; какво становище е взелъ той лично по известенъ въпросъ, а не да се крие задъ едно болшинство, което обикновено е анонимно, за което въ дневницътъ на Народното събра-

ние не се казва от кои се състои, дали сж гласували от тая страна или от другата — казва се „большинство, прието“ — освен въ случаитѣ, когато нѣкои се обаждаат „малцинство“, други „большинство“ и въ края на краищата нѣкога се установява, а нѣкога даже съ точност не се установява, дали е большинство, или не е большинство.

П. Стоевъ (раб): Сметете ли да възприемете такова нѣщо?

В. Молловъ (д. сг): Правилникътъ за вътрешния редъ на Народното събрание се опита да уреди тази работа. Азъ, който съмъ работилъ този правилникъ и зная всичкитѣ негови подробности, ще ви кажа, че първата редакция на това постановление, за което ви говоря — имамъ проекта съ бележитѣ — предвиждаше едно измѣнение на чл. 42 тогава отъ правилника, станалъ чл. 40. Ние тогава се опитахме да прокараме поименното гласуване за третото четене на законопроектитѣ и създадохме правилото, че окончателното приемане на законопроектитѣ и предложенията отъ законодателенъ характеръ може да става поименно, щомъ има предложение, подкрепено писмено отъ 20 души народни представители. Ясно е, че това постановление отговаря на конституцията. Тя предвижда и тайно гласуване по подобни предложения, а не поименно. За поименното гласуване нѣма нужда отъ вотъ на Народното събрание. Следователно, правилникътъ може да реши този въпросъ. И азъ съмъ длъженъ да кажа, че следъ като този правилникъ се прие, се яви конфликтъ въ 1909 г. между правителството и большинството по гласуването на тогава внесенъ заемъ за финансова ликвидация за провъзгласената по-рано независимостъ, за изплащането на сумитѣ, които се дължеха на нашата освободителка. По този заемъ се направи отъ Народното събрание едно предложение, подписано отъ 20 души народни представители, гласуването да стане поименно. Отъ правителството се възрази, че поименното гласуване трѣбва да стане пакъ следъ като Камарата приеме, че може да стане поименно гласуване. Имаше доста много разисквания и въ края на краищата, по предложение на министъръ-председателя, се прие, гласуването на този заемъ да стане поименно. Обаче, самата контроверза породи въпроса дали въ такъвъ случай има нужда или нѣма нужда отъ единъ специаленъ вотъ на Камарата. Въ текста на сега действащия правилникъ се казва, че щомъ има предложение, подписано отъ 20 души народни представители, окончателното приемане на нѣкой законопроектъ или предложение отъ законодателенъ характеръ, може да става поименно. Разбира се, и правителството може да предложи това. Това предложение измѣня това постановление и казва: „подкрепено писмено отъ 20 души и одобрено отъ Събранието“. Това значи, пакъ да се върнемъ къмъ тази система на *équivoque* и на анонимно большинство, на едно положение, при което никой нѣма да знае, кой за какво е гласувалъ по важни проекти и предложения. Азъ смятамъ, че това е една крачка назадъ и по никой начинъ не съмъ съгласенъ да приемемъ това положение. Това, което би трѣбвало да стане, ако ние измѣнимъ основно правилника, то е да помислимъ какъ да облекчимъ поименното гласуване. Сега въ новитѣ парламенти, особено въ тѣзи на задокоеанскитѣ държави, въ Съединенитѣ щати, това гласуване става чрезъ известни приспособления при масата на всѣки народенъ представителъ — чрезъ натискане на едно електрическо копче. Така много ясно и много леко, въ нѣколко минути става гласуването. Или то може да стане чрезъ единъ *rointage*, както се прави въ французката камара — отъ едната страна и другата страна, провърватъ се лицата и се знаятъ. Може да се измислятъ различни начини.

С. Мошановъ (д. сг): Ние тукъ ще развалимъ копчетата. (Веселостъ)

Г. Костовъ (раб): Може нѣкой да натисне десетъ копчета!

П. Даскаловъ (нац. л): Ние бѣхме турнали високоговорители.

В. Молловъ (д. сг): Г-да! Азъ свързвамъ това съ друго нѣщо. Въ това предложение се иска, щото стенографскитѣ протоколи да бждатъ изготвявани въ сжщото заседание и да бждатъ изпращани, при известни условия, за да се освѣтлява общественото мнение за парламентарната работа. Това е свършено недостатъчно. Не съмъ противъ

туй — наопъки. Обаче, ако вие вземете „Държавния вестникъ“ въ Парижъ, който излиза всѣка вечеръ следъ заседанието на камарата, ако е имало гласуване, ако е имало въпросъ за довѣрие или недовѣрие, веднага ще видите и имената на всички народни представители, които сж гласували „за“, които сж гласували „противъ“, кои сж се въздържали и кои сж отсъствували. Ето какъ е важното. Не съ тази присѣтствена книга, на която се разписваме, а пкъ може нѣкой да разписва и друго — възможни сж и такива случаи — ами по този начинъ избирателитѣ ще контролиратъ и отсъствието при гласуването, и отговорността на народнитѣ представители. Това е, което би трѣбвало да се направи. Измѣнението, което се предлага, вмѣсто да ни води по този пътъ, ни води въ обратенъ пътъ: връщане назадъ и не представлява абсолютно никакво подобрене на правилника.

Сега за законодателната работа. Ние имаме еднокамарна система, нѣмаме друго представителство въ формата на сенатъ, който да може да провърва законодателната работа, евентуално да я подобри, да я измѣни, или да я върне обратно, както става това въ държавитѣ, където има камара на общинитѣ и камара на лордоветѣ, или камара на депутатитѣ и сенатъ. Въ еднокамарната система изработването на законитѣ трѣбва да върви по начало малко по-бавно и по-внимателно. Работата на комисии трѣбва да бжде извънредно грижлива. Бързината въ тия случаи води само къмъ туй, че по нѣкой пътъ, следъ като на трето четене се приеме нѣкой законопроектъ, става нужда да се внася законопроектъ за тълкуване на това, което е било прието.

С. Мошановъ (д. сг): И то само отъ председателството.

В. Молловъ (д. сг): Нѣма защо въ тоя случай ние да искаме нѣкаква особена бързина. Напротивъ. И затуй правилото, споредъ което разискването не може да стане въ сжщото заседание, въ което е внесенъ писмениятъ, печатаниятъ докладъ, а въ другото заседание, правилото, което се отнася за тритѣ четения, за предложенията, които се правятъ при тѣзи три четения, трѣбва да бждатъ строго спазвани. И затуй, примѣрно, азъ не мога да се съглася съ това измѣнение, което се предлага въ сжщия чл. 40: (Чете) „Парламентарната комисия може, съ съгласието и одобрението на надлежния министъръ, да прави чрезъ докладчика си предложения, устни или писмени, за поправки и прибавки въ законопроекта, разглежданъ на трето четене“. Ами комисията е заседавала, тя е изработила законопроекта, има известно становище, тя се явява съ единъ писменъ докладъ и, следъ този писменъ докладъ, въ едно заседание, което може да бжде и бурно, което може да бжде доста смѣтно, явява се чрезъ докладчика и казва: парламентарната комисия прави нѣкакво устно предложение. Азъ мисля, че това трѣбва да бжде избѣгнато на всѣка цена.

Б. Смиловъ (нац. л. о): То и безъ правилникъ стана.

В. Молловъ (д. сг): Азъ зная много добре какъ стана. г. Смиловъ. Но азъ именно затуй не искамъ да се осветява тая практика въ правилника. Ако има подобно предложение, какво прѣчи на комисията да се отдѣли, да отиде въ стаята и да се занимае съ тоя въпросъ наново, но да се събере комисията.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Комисии се обезличиха.

В. Молловъ (д. сг): Напримѣръ, въ французкия парламентъ — да не говоря за английския — това става непрекъснато въ едно и сжщо заседание; става по финансовата комисия, която, може би, е най-сложна и която най-дълго време работи. Явява се известенъ въпросъ за изваждане на нѣколко думи отъ единъ текстъ, или за тѣй нареченото *dijonction* — единъ параграфъ се изважда, за да бжде разискванъ отдѣлно, или се прави нѣкаква поправка — веднага комисията се свиква, събира се и следъ четвъртъ или половинъ часъ се явява въ заседанието, което може да бжде прекъснато презъ това време, додето спокойно, разумно, обективно се обмисли нѣкакво предложение. А пкъ вие знаете много добре, че на трето четене се явяватъ всѣкакви предложения. Досега тѣ трѣбва да бждатъ обикновено подписани отъ 10 души. Сега, безъ подписъ отъ 10 души, докладчикътъ може — по силата на туй, че му се е видѣло нѣщо приемливо, а пкъ не го е съобразилъ съ нѣкое постановление на сжщия законъ, или на други нѣкои

закони — може веднага да каже: добре, азъ ще го предложа. Може също тъй и министърът, въ бързината на разискванията, да помисли, че това предложение е приемливо и после ще види, че то засяга нѣкакъвъ друг законъ, или нѣкакво друго положение и, следователно, ще бѣде принуденъ отново да иска неговото измѣнение съ специаленъ проектъ. Но нѣма защо въ тоя случай парламентарнитѣ комисии, които сж длѣжни, както ви казахъ, съвѣстно и много внимателно да обмислятъ всичкитѣ въпроси, даже такива, които нагледъ сж малки и дребни, нѣма защо, казвамъ, по тоя начинъ да действуватъ.

Въ свръзка съ туй, понеже други измѣнения въ тая областъ не се представятъ, азъ съмъ длѣженъ да кажа нѣколко думи и по въпроса за питанята и запитванията. И по него се говори. Тѣ не представляватъ въпроси отъ законодателенъ характеръ, а по-скоро, по-добре казано, отъ политически характеръ. Въ сжщностъ, въ питанята и запитванията се осъществява политиката, както на групитѣ, които се представляватъ въ Камарата, така чрезъ тѣхъ се проявява и политиката на правителството, респективно на болшинството, което поддържа това правителство.

Каква е била мисълта на правилника? Мисълта на правилника е следната. Въ другитѣ парламенти има питаня. Питанята се отнасятъ до въпроси, на които трѣбва да се отговори по възможностъ въ сжщото заседание. И затуй се казва, че първиятъ половинъ часъ следъ откриването на заседанието е посветенъ на питаня. На всѣко питане е задължително да се даде навреме отговоръ. Не може да се чака да минатъ 3—4 месеца, когато питането ще бѣде забравено, а то се отнася до единъ случай, станалъ днесъ, станалъ вчера, преди нѣколко дена. Министърътъ трѣбва да бѣде готовъ да отговори. Но той веднага поставя една уговорка:...

П. Стоевъ (раб): Подъ миндера!

В. Молловъ (д. сг): Не подъ миндера. — ... „Трѣбва да се проучи въпросътъ, трѣбва да се направятъ анкети“, или не знамъ какви работи, и тия анкети продължаватъ да се правятъ и се отговаря едва тогава, когато питането е изгубило всѣкакво значение.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Г. Молловъ знае по себе си.

В. Молловъ (д. сг): Азъ говоря тукъ безъ огледъ на едно или друго правителство, на едно или друго болшинство; азъ говоря, като се поставямъ на една съвършено обективна почва. Въ другитѣ парламенти има и следния писменъ начинъ на отговаряне на питаня: министърътъ отговаря на питането чрезъ „държавенъ вестникъ“. Питанята могатъ да бждатъ отъ най-разнообразенъ характеръ. Днесъ четохъ въ единъ френски вестникъ, че е било отправено отъ единъ народенъ представителъ питане къмъ министъра на външнитѣ работи на Франция, дали единъ гражданинъ може да получи обезщетение за пакостъ, която единъ автомобилъ на чуждъ дипломатъ, минавайки, е причинилъ на собствеността на този гражданинъ; понеже дипломатитѣ се ползватъ отъ право на екстериториалностъ, пита се, по какъвъ начинъ може да се удовлетвори потърпевшиятъ гражданинъ. Въ държавния вестникъ министърътъ му отговаря, че потърпевшиятъ може да бѣде удовлетворенъ по доброволно съгласие, ако този автомобилъ е билъ осигуренъ, или ще се отнесе до министъра на външнитѣ работи, който ще гледа да защити интереситѣ му.

Въ правилника за вътрешния редъ на нашето Народно събрание такива писмени отговори на питанята не се предвиждатъ. Ние имаме устни питаня. Тѣ се развива у насъ въ друга посока и до такава степенъ се измѣни тѣхниятъ характеръ, щото въ една книга, която се изучава въ нашитѣ гимназии, одобрена отъ Министерството на народната просвѣта, това, което по правилника е запитване, се нарича „питане“, а онова, което по правилника е питане и което се прави или може да се прави почти въ всѣко заседание, се нарича „запитване“. У насъ питанята не траятъ половинъ часъ, въ началото на всѣко заседание, както това става другаде. Другаде се явява народенъ представителъ и пита отговорния министъръ, наприкладъ: „Съобщете ми какво се е постигнало вчера, да кажемъ, въ Женева, въ този или онзи разговоръ; можете ли да ми кажете до какъ сж напреднали вашитѣ преговори по такъвъ и такъвъ въпросъ“ и пр. У насъ питането се представя писмено. Неговиятъ отговоръ трае нѣкой пътъ цѣло заседание. Това,

обаче, има единъ недостатъкъ: питането се развива по правилата на запитването, безъ да има право да говори по него който и да било другъ народенъ представителъ, освенъ онзи, който е отправилъ питането и, следователно, за да може пъкъ нѣкой другъ да говори по въпроса, трѣбва и той отъ своя страна да отправи сжщото питане и да го развие отъ трибуната на Народното събрание и следъ туй всѣки запитвачъ да казва: „Доволенъ съмъ“, или: „Не съмъ доволенъ отъ отговора на министъра“; обаче никакви послѣствия, никакъвъ вотъ на довъріе или недовъріе не става. И вслѣствие на тази именна практика, запитванията се забравиха. Имаме ли ние сега — както е предвидено въ правилника — заседание всѣки две седмици, въ четвъртъкъ, което да е посветено на запитвания, които се отправятъ на правителството по единъ общъ въпросъ, по неговата политика и пр., или по единъ частенъ въпросъ и въпросъ на довъріе, който е сложенъ...

С. Мошановъ (д. сг): Преди два месеца съмъ подалъ интерпелация за безработицата.

П. Стоевъ (раб): А нашата е отъ преди три месеца.

В. Молловъ (д. сг): ... и който ще изведе и другитѣ парламентарни групи на тая трибуна, за да изложатъ мнението си и да взематъ становище? И ето, виждате какъ животътъ, който обикновено върви малко по-инакъ, отколкото си го представлява писаното законодателство, създаде една практика, която е съвършено въ противоречие съ основната мисъл на самия правилникъ на Народното събрание, когато тази практика се установяваше. А пъкъ този правилникъ имаше за задача главно да осигури отговоритѣ на запитванията. Защото VII-то обикновено Народно събрание тъкмо съ туй се отличаваше — че запитванията, които бѣха давани, обикновено оставаха за последното заседание на сесията; а въ последното заседание на сесията се отговаряше ей така — съ по две-три думи, съ по нѣколко думи — и действително запитванията се ликвидираха безъ отговоръ. Създаде се, следователно, и специално заседание за отговоръ на запитванията. На запитванията се отдаде надлежното значение, но, както ви казахъ, въ нашата практика като-че-ли това не се възприе, а питанята се изродиха въ една особена форма на запитвания, които не даватъ абсолютно никакъвъ резултатъ, оставатъ безъ никакво послѣствие и не водятъ къмъ никакъвъ успѣхъ.

Ето въ тая областъ се явява въпросътъ: защо да не приемемъ тази промѣна — че питанята и запитванията трѣбва да бждатъ написани въ прилична форма, да не съдържатъ обиди, оскорбления или заплашвания за държавния глава, за Народното събрание и пр. и пр.? Това е прието, то е ясно само по себе си; то не е било инакъ никога. То ще бѣде сжщото, както онова правило, което съществува още отъ I-то обикновено Народно събрание, въ правилника на което се казва: „Разискванията въ заседанията ставатъ свободно, но въ сжщото време порядчно, благоприлично и кратко“. Това бихме могли да го кажемъ и тукъ, защото другояче не може да се каже. Но ние не обръщаме внимание на сжщественото, а обръщаме внимание само на едната форма и то, както се вижда отъ мотивитѣ, насочена само въ една посока. А пъкъ правилникътъ не бива да бѣде насоченъ само въ една посока. Той е правилникъ на цѣлото Народно събрание; той не е правилникъ нито на опозицията, нито на болшинството.

Г-да! Законодателната работа на Парламента обикновено се осъществява въ така нареченитѣ комисии. По отношение на тѣхъ се прави само една малка промѣна — че представителъ на бюджетарната комисия ще влѣзе въ прошетарната комисия. Да влѣзе — това нѣма значение; както влизатъ представители на другитѣ комисии, така ще влѣзе и той. Може би, това да е единъ пропускъ, макаръ че прошетарната комисия има едно особено назначение.

С. Мошановъ (д. сг): Представителътъ на бюджетарната комисия ще влѣзе въ прошетарната комисия, за да следи дали разрешенитѣ помощи ще се впишатъ въ бюджета.

В. Молловъ (д. сг): Знаемъ за какво ще влѣзе. — Обаче трѣбва да кажа, че по въпроса за комиситѣ има редъ нѣща, които би трѣбвало да бждатъ разисквани и които би трѣбвало да бждатъ въ предложението.

По отношение състава на комиситѣ въ правилника е казано, че въ тѣхъ парламентарнитѣ групи трѣбва да бждатъ представени по възможностъ пропорционално.

Г. Костовъ (раб): Да, да — по възможност само, нали?!

В. Молловъ (д. сг): Сега то става обикновено така, че точката се слага преди „пропорционално“ и става „по възможност“, (Смѣхъ всрѣдъ работниците!) Пропорцията е изчезнала, макаръ че съществува въ нашето законодателство. Азъ разбирамъ правителствата да желаятъ да иматъ болшинство въ комисии. Разбирамъ, че въ това отношение всѣка една партия — управляваща, или която мисли да управлява, или е управлявала — нѣма да оспори това, че не може работата въ една комисию да бѣде предоставена на случайности. Обаче мненията на опозицията не бива така да се подценяватъ. Ако опозицията е представена съ едно внушително число народни представители, тя трѣбва да бѣде достойно зачетена. Ако провѣримъ какво е участието на опозицията въ бюджетарната комисию, която заседава сега, ще видимъ, че опозицията е извънредно малко представена. Вие ще видите сѣщо, че опозицията е малко представена и въ другитѣ парламентарни комисии.

С. Мошановъ (д. сг): Шестъ души отъ опозицията срещу 42.

В. Молловъ (д. сг): Опозицията е представена извънредно слабо. Въ това отношение би трѣбвало правилникътъ да бѣде измѣненъ по-сѣществено, а не да се прави тая малка промѣна, която сега се предлага.

Нѣколко думи за самитѣ комисии. Би трѣбвало да провѣримъ какви комисии да има при Народното събрание, и дали въ тая форма и въ тоя си съставъ, въ които сега съществуватъ, трѣбва да съществуватъ. Ще ви обърна вниманието върху така наречената прошетарна комисию. Съ правилника отъ 1909 г. ние въведохме тия списъци на прошетарната комисию, които се раздаватъ на народнитѣ представители и които до известна степенъ представляватъ гаранция за това, което прошетарната комисию предлага на Народното събрание за разглеждане.

Обаче дълженъ съмъ да кажа, че въ заседанията на прошетарната комисию никога не присѣтствува министъръ. По нѣкои заявления не се иска мнението на компетентната администрация или на съответния министъръ, взема се решение и се докладва направо тукъ. А често пѣти, въпрѣки тия ограничения, които съществуватъ по сегашния правилникъ, докладитѣ на прошетарната комисию представляватъ това, което по-рано бѣше наречено „парламентарна задущиница“. Въ сѣщностъ има въпроси и въпроси. Има въпроси, разрешавани отъ прошетарната комисию, които сѣ почти отъ законодателенъ характеръ, само че засѣгатъ интереси на частни лица. Азъ бихъ молилъ ония, които се интересуватъ отъ тая работа, да видятъ процедурата на английския парламентъ по така нареченитѣ *privy bills*, по частнитѣ предложения, за да видите съ какви разности е свързана тая процедура, какви мѣжнотии създава тя и по какъвъ начинъ парламентътъ дохожда въ края на краищата до положението да гласува единъ частенъ *bill*, единъ частенъ законъ, защото въ сѣщностъ много въпроси трѣбва да се разрешаватъ съ законъ. Обикновено министърътъ на финанситѣ слага известни спѣнки на тая голѣма енергия, съ която прошетарнитѣ комисии бързатъ да създаватъ своитѣ списъци. Сега отъ нашата прошетарна комисию трѣбва да имаме 5 или 6 списъци готови, макаръ че Камарата заседава само нѣколко месеца. Въ тия списъци има разрешени въпроси отъ законодателенъ характеръ. Тѣ не бива да минаватъ само на едно гласуване, а трѣбва да минатъ на три четения, като законъ. Има и въпроси, които не сѣ отъ такъвъ характеръ; има въпроси, които засѣгатъ частни материално-правни интереси, и тѣ не бива по такъвъ начинъ да се обсъждатъ.

Ето кѣде би трѣбвало Парламентътъ да привлѣче своето внимание и да създаде единъ правилникъ, който да поправи това положение, което днесъ съществува.

Но азъ бихъ казалъ, че не би било неумѣстно — знамъ, че тая идея нѣма да се приеме — щото покрай другитѣ комисии да се образува и една обща парламентарна комисию, въ която да бѣдатъ представени всички партии чрезъ председателитѣ на тѣхнитѣ парламентарни групи, чрезъ тѣхнитѣ парламентарни водачи, която обща комисию да отговаря на това, което съществува днесъ, напримѣръ, въ германския републикански парламентъ — единъ видъ сенъоренъ конвентъ — и въ която комисию да се разискватъ въпроси, относно поставянето на дневенъ редъ интерпелации, запитвания и т. н. Само по този начинъ може да се създаде една обща парламентарна работа, единъ

общъ духъ, само по този начинъ може да се издигне Парламентътъ, г-да.

Но азъ не правя предложение за такава обща комисию. Азъ ви казахъ отъ самото начало: не знамъ дали можемъ да приемемъ въ комисията такава едно предложение, но въ всѣки случай въ този пѣтъ би трѣбвало да мислимъ, за да създадемъ нѣщо, което да обедини Парламента въ една обща парламентарна идея, въ една обща парламентарна работа.

Х. Родевъ (нац. л): Не би ли значило това подчиняване Парламента на комисията?

В. Молловъ (д. сг): А, не. Парламентътъ винаги ще гласува.

Х. Родевъ (нац. л): Щомъ като тая комисию ще трѣбва да изработва дневния редъ! . . .

В. Молловъ (д. сг): Г. Родевъ! Комисията само ще внася предложенията за разглеждане, а Парламентътъ си казва думата. Това не е налагане.

С. Мошановъ (д. сг): При една по-друга атмосфера, може да се помоли правителството да сложи на дневенъ редъ нѣкой въпроси.

В. Молловъ (д. сг): Понеже е напреднало времето и не искамъ да нарушавамъ правилника, минавамъ на въпроса за дисциплината въ Народното събрание. Безспорно е, че въ разискванията дисциплина трѣбва да има; безспорно е, че въ самата работа на Народното събрание трѣбва да има единъ установенъ редъ, една дисциплина. Разискванията въ нашия Парламентъ често пѣти сѣ по-страстни, отколкото въ другитѣ парламенти, често пѣти тѣ се израздаватъ въ борби, защото Народното събрание не е само институтъ на законодателна работа, не е само висше законодателно тѣло на държавата, но се занимава и съ политически въпроси. Въ него заседаватъ представители на партии, отношенията между които не могатъ да бѣдатъ винаги съвършено спокойни и обективни, бихъ казалъ азъ. Самитѣ разисквания у насъ сѣ много по-общирни, отколкото другде и затуй и заседанията на Народното събрание не биха могли да бѣдатъ въ тоя темпъ, въ който сѣ сега. Презъ 1909 г. ние искахме да премахнемъ злоупотреблението съ ноцнитѣ заседания. Тѣ бѣха станали „притча во язицѣхъ“ тогава въ нашето обществено мнение. Мѣлвѣше се: ноцни заседания, ноцни заседания! Знаете, че по нѣкой пѣтъ у насъ една малка работа се раздухва въ твърде голѣма и отъ тамъ нататъкъ като-че-ли вече общественото мнение е установено. И така, общественото мнение се произнесе противъ ноцнитѣ заседания.

С. Мошановъ (д. сг): Причината бѣше, че и тогава на управлението не можеше да се прави сериозна критика.

В. Молловъ (д. сг): Зная. — Френското и английско народни събрания нѣматъ ограничения за ноцнитѣ заседания. Сега, преди отлагането на заседанията на французкия парламентъ за 1 юний, бюджетътъ е билъ разгледанъ въ течение на два дена, на 48 часа непрекъснато. Едното заседание, като е започнало отъ 2 часа презъ ноцта, е свършило къмъ 12½ часа; следъ това пакъ е започнало и е свършило въ 9 часа сутринта, като въ 10 часа е започнало ново заседание и по този начинъ народнитѣ представители непрекъснато сѣ заседавали. Азъ не пледирамъ каузата на ноцнитѣ заседания и затова ги ограничихме до 12 часа.

П. Даскаловъ (нац. л): Понеже въ Атина лѣтно време презъ деня е много горещо — 40 градуса — тамъ има само ноцни заседания.

В. Молловъ (д. сг): И въ Англия парламентътъ има ноцни заседания, но азъ не пледирамъ каузата на ноцнитѣ заседания. Ноцнитѣ заседания сѣ въпросъ на привичка. Нѣкои сѣ привикнали да работятъ повече ноцно време, защото по този начинъ по-лесно работятъ. У насъ заседанията се ограничиха най-късно до 12 часа вечерта. Отъ това ограничение, обаче, никакъ не следва, че трѣбва да се намали времето на заседанията на Народното събрание. Сега се предлага заседанията да почватъ въ 3 часа. Фактически тѣ ще почватъ въ 4 часа, защото тогава се приключва разписването на народнитѣ представители въ спи-

съка. Ако действително има една критика, отправена към българския Парламент, тя е тази, която азъ четохъ преди 2—3 дена въ единъ антипарламентаренъ и по идеи, и по принципи, листъ, въ който се правеше смѣтка колко ефективни часове и минути е работило Народното събрание миналата седмица.

А. Радоловъ (з): В. „Изгрѣвъ“.

В. Молловъ (д. сг): Азъ знамъ защо се прави това. Но азъ се питамъ, не би ли могло ние да осигуримъ заседанията да почватъ навреме не чрезъ такива разписвания, както сега става, за да слушаме подмѣтания, че се разписваме за дневнитъ пари. Не е въпросъ за дневнитъ пари, въпросъ е заседанията да започнатъ своевременно. Азъ ви казахъ, че само за гласуване трѣбва да се изисква непременно присъствието на 1/3 отъ народнитъ представители. Съответното постановление на правилника може да се измени и тогава работата ще върви по-бързо и заседания може да има и сутринта, и подиръ пладне, и по-късно. Английскитъ парламентъ започва да заседава въ 12 ч. на обѣдъ и обикновено свършва въ 12 ч. презъ нощта, като заседава непрекъснато. На другия денъ може хичъ да не заседава, а следъ 3—4 дни. Та, казвамъ, нашитъ разисквания сѣ малко по-дълги. Това, което единъ чужденецъ ще го изложи въ четвъртъ часть, ние го разправяме въ единъ часть. Нашиятъ народъ обича да му се говори много, особено преди изборитъ. Ако единъ кандидатъ за народенъ представителъ говори единъ часть, гледатъ го малко на криво и чакатъ да говори 2—3 часа.

А. Радоловъ (з): И 4 часа.

В. Молловъ (д. сг): Азъ помня даже единъ интересенъ случай тукъ, въ Народното събрание. Следъ като единъ народенъ представителъ отъ опозицията бѣше държалъ многочасова речъ — тогава нѣмаше групи, имаше опозиция и болшинство — единъ голѣмъ държавникъ, покойниятъ Димитъръ Петковъ, като министъръ, държа отъ министерското мѣсто една речъ, която трая повече и каза въ края: „Е видѣ ли, че мога да говоря повече отъ тебъ“?

Д. Ачковъ (нац. л. о): Теодоръ Теодоровъ визира.

В. Молловъ (д. сг): Ставаше една конкуренция на дълго говорене и затуй се предвидиха ограниченията да се говори единъ и два часа, което въ сѣщностъ не е целесъобразно. Има въпроси, по които трѣбва да се говори повече, но има въпроси, по които може да се изкаже народното представителство въ едно много по-кратко време.

И тукъ трѣбва да кажа, че всичката работа е въ изкуството, което трѣбва да притежава председателството на Парламента. Ние сме имали за председатели на Парламента видни наши държавници. Не желая да засѣгамъ никого, но казвамъ, че председателитъ у насъ не сѣ отражение на Парламента, тѣ сѣ отражение на болшинството. Ако хвърлите погледъ върху парламентарната история отъ времето на френската революция насамъ — не говоря за английския парламентъ преди нея — ще видите, че първото условие, което се изисква за председателя или за спикера, е, да бѣде лице, което се приема отъ цѣлата Камара единодушно и което следъ приемането на тоя високъ постъ, напуца партията си, става, следователно, само председател на Народното събрание и изразителъ на колективната воля, пазителъ на правата на всички. Въ Народното събрание въ Франция е сѣщото. То се председателствува въ последнитъ 4 години отъ единъ опозиционеръ, отъ социалиста Бюисонъ. Такива случаи има и въ миналото. Председателтъ тамъ не гласува и не взема думата нито по единъ въпросъ, той е изразителъ на цѣлото Народно събрание. Неговото мнение и неговото участие въ ръководство на дебатитъ и въ дисциплината на Народното събрание не се оспорва отъ никого. Той ще спре министъръ-председателя или въ нѣкой случаи нѣма да му даде думата, макаръ че той има право да я иска, защото ръководството на дебатитъ изисква другъ да вземе думата преди него. Ние можемъ да претендираме върху туй, което съществува въ Англия, че щомъ стане спикерътъ, ораторътъ задължително трѣбва си седне и да млъкне. (Смѣхъ)

Г. Костовъ (раб): Тамъ председателитъ на камарата пререкаватъ ли?

В. Молловъ (д. сг): У насъ се въведе друга една практика, както казахъ — председателитъ сѣ изразители на

болшинството. По силата на това обстоятелство тѣ сѣ въ едно положение твърде деликатно, по отношение на правителството, защото ги свързватъ не само партийни връзки, не само връзки на управление, но ги свързва и тѣхната зависимость отъ болшинството и правителството. И затова обикновено дисциплина се изисква само отъ тази часть (Сочи опозицията), а отъ онази (Сочи мнозинството) не се изисква — не говоря засега, г-да, а въобще.

Ц. Стоянчевъ (з): Тѣ (Сочи мнозинството) сами я пазятъ.

В. Молловъ (д. сг): Въ 20-годишното ми участие въ Народнитъ събрания, азъ не помня случай, освенъ единъ, мисля въ 1910 г., когато да е билъ изключенъ депутатъ отъ болшинството, макаръ че и депутатитъ отъ болшинството не винаги сѣ държали като кротки агнета, и тѣ сѣ предизвиквали, и тѣ сѣ избухвали по нѣкой път и тѣ сѣ нарушавали по нѣкой път дисциплината и сѣ заслужавали известно наказание. При това фактическо положение, при тия наши условия, нашиятъ правилникъ действително трѣбва да бѣде много внимателенъ въ тази посока. Правата на председателството не могатъ да бѣдатъ широки, трѣбва да бѣдатъ ограничени само въ ръководството на работата на Събранието по правилата, които сѣ предвидени по какъвъ начинъ трѣбва да стане гласуването, какъ трѣбва да се сложи на дневенъ редъ известенъ въпросъ или отложки. Ако председателството се подпомага отъ една комисия, съставена отъ представители на всички групи — съвѣщателна, разбира се — за определяне работата на Народното събрание, смѣтамъ, че работата му ще бѣде облекчена. Азъ считамъ, че въ тази областъ председателството би могло да постигне много нѣщо чрезъ своята обективност и безпристрастност. При все туй, както казахъ, правата на председателството у насъ, при нашитъ условия, не могатъ да бѣдатъ прекалено голѣми. Затуй не може да се приеме и това изменение, което се предлага — изключването на единъ депутатъ да се предостави на оценката на председателстващия заседанието. Тази работа, г-да, у насъ не може да стане. Не затуй, че едно или друго болшинство нѣма да вдигне ръка за изключването на единъ депутатъ, ако такова предложение се направи отъ председателя, но затуй, защото депутатитъ трѣбва да си даде обяснението, пъкъ най-сетне и затуй, че Народното събрание, като гласува, може да отклони нѣкой грѣшка, която би могла да стане.

П. Стоевъ (раб): Или за икономия въ бюджета се изключватъ.

В. Молловъ (д. сг): Такова положение въ правилника не бива да се допуска. Не бива да считаме, че народнитъ представители трѣбва да бѣдатъ подложени на особени дисциплинарни наказания, защото не можемъ да ги считаме, както се изразихъ въ самото начало, за ученици. Ще трѣбва да гледаме дебатитъ да вървятъ въ такъвъ пътъ, по който да се избѣгватъ конфликти, а пъкъ когато се явятъ, благоразумието на пленума, на цѣлото Народно събрание, ще трѣбва да се прояви и да различи кога действително има предизвикателство, кога действително има грѣшка и кога не, та по такъвъ начинъ да запазимъ реда въ Народното събрание и да му дадемъ възможностъ да работи. Мѣрки противъ обструкциитъ съществуватъ въ много държави. Разбира се, обструкция не би могла да бѣде допустната, но за това има други начини, други срѣдства. У насъ, напр., за да се премахне обструкцията, въведе се правилото, когато дебатитъ се продължатъ, ако сѣ говорили десетъ души, десетиятъ ораторъ може да предложи прекращение на дебатитъ и тѣ да се прекратятъ. Достатъчно е болшинството да запише десетъ души оратори, за да прекрати дебатитъ. Това, обаче, не е разумътъ на правилника. Бихме ли могли ние, каквато е французката или английската практика, да оставимъ на председателството, напр., правото да установява по кой редъ да говорятъ лицата, които сѣ искали думата? Очевидно, ако бихме дали това право на нашето председателство, бихме влѣзли въ известни недоразумения съ него. Следователно, не всичко може правилникътъ да предвиди. Добра воля, обективниятъ начинъ на ръководство отъ страна на председателството, създаване условия, щото председателството по възможностъ да изразява колективната, общата воля на цѣлото Народно събрание, ще могатъ да поправятъ много повече, както неговитъ дебати, така и неговата работа и ще издигнатъ и българския парламентаризъмъ. Азъ ви поменахъ, че срещу парламентаризма има известни критики. Не само

у насъ той се критикува, но на много мѣста, поради туй, че парламентитѣ действуватъ малко бавно, а народитѣ днесъ сѣ по-нетърпеливи. Парламентаризмътъ се атакува и по други нѣкои причини, които съществуватъ въ нѣкои държави, които даже сѣ изработили особени парламентарни наредби, които иматъ нѣкакъвъ особенъ парламентаризъмъ. Критики въ всѣки случай се правятъ на парламентаризма, правятъ се и сега. Не бива, обаче, ние съ тия промѣни, които ще направимъ, да засилимъ тѣзи критики, не бива да вървимъ въ единъ пътъ на влошаване работата на Народното събрание безъ каквато и да е нужда. Трѣбва да бждемъ много внимателни, когато правимъ тѣзи промѣни и ако ги правимъ, трѣбва да ги направимъ въ посокитѣ, въ които азъ посочихъ, за да можемъ да подобримъ, да засилимъ работата на нашия Парламентъ и да издигнемъ неговото достойнство, защото, каквато и да бжде нашата държава не може да напредва, безъ единъ достоенъ, добъръ Парламентъ, безъ едно законодателно тѣло, което може да изпълни онѣзи предназначения, които сѣ вписани въ нашия основенъ законъ. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ и отъ нѣкои отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стоянъ Момчиловъ.

С. Момчиловъ (нац. л. о): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Чувствувамъ известно неудобство отъ това, че вземамъ думата следъ уважаемия г. Молловъ, единъ старъ и опитенъ парламентаристъ. Въпрѣки това, азъ ще се опитамъ, дотолкова доколкото мога, да посоча неудобствата и лошитѣ страни, които законодателното предложение за измѣнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание има. Ако се налага особено внимание на Парламента, когато законодателствува, два пѣти по-голъмо внимание му се налага тогава, когато ще реди своя правилникъ за вътрешния редъ, защото този правилникъ ще се отрази върху количеството и качеството на самата парламентарна работа, а косвено ще даде отражения, положителни или отрицателни, и върху цѣлата законодателна дейность. Ако Парламентътъ може да го наподобимъ на една кухня, въ която се изготвятъ законитѣ, и ако ние не можемъ да си избираме готвачитѣ — избира ги народътъ — можемъ поне съветъ за тази кухня да нагласимъ ние и да се стремимъ тѣ да бждатъ колкото се може по-перфектни. За готвачитѣ ние нѣмаме отговорность. Каквито ги прати народътъ, такива ще бждатъ. Не бива, обаче, съ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание да се правятъ опити, не бива да пристѣпваме къмъ неговото измѣнение поради моментни увлѣчения. Вѣрно е, както изтъкна и преждеговорившиятъ, че парламентаризмътъ преживява, особено следъ войнитѣ, криза въ цѣлия свѣтъ, а въ България, може би, въ по-голъма степенъ. Това се дължи на мѣстни условия, дължи се на обстоятелството, че у насъ никога не е имало въ пълната смисълъ на думата парламентаризъмъ, никога не е имало здрави парламентарни традиции и схващания. Но въпрѣки всички дефекти, които се проявяватъ, съ огледъ на новитѣ условия на живота — продължавамъ да твърдя — парламентаризмътъ е единствениятъ за сега режимъ, който дава гаранция за свободата на гражданитѣ и за едно управление, горе-долу хармонизиращо съ волята и въжеланията на народа. Стремѣжътъ ни, значи, трѣбва да бжде да издигнемъ този парламентаризъмъ, да го реформираме, да го направимъ пригоденъ за новитѣ условия, за да можемъ да отбиемъ критикитѣ, които се стоварватъ върху него.

Но дефектитъ на парламентаризма сега сѣ толкова дълбоки, че сѣ едно такова мимолѣтно измѣнение само на нѣколко постановления на правилника за вътрешния редъ на Народното събрание нѣма да може да се засегне същността на работата. По-системна, по-дълбока работа трѣбва; може би трѣбва да се засегне и основниятъ законъ въ нѣкои отъ неговитѣ постановления, които се отнасятъ до Парламента. Но това сѣ въпроси на бждещето. Искамъ да кажа, че ако ще трѣбва да направимъ реформи въ парламентаризма, ако ще трѣбва да издигнемъ Парламента до висотата, на която трѣбва да бжде и да му дадемъ възможность наистина да играе голѣмата роля, съ която е натоваренъ, реформитѣ ще трѣбва да бждатъ плодъ на едни дълбоки проучвания, а не плодъ на мимолѣтно настрояние, създадено отъ дадена Камара. Този правилникъ не е само за 23-то обикновено Народно събрание, той сѣ прави и за бждещето. Може би той ще продължава да съществува при нѣколко легислатури и трѣбва да бждемъ внимателни, когато ще го измѣняме.

Два сѣ мотивитѣ, които вносителитѣ на предложението изтъкватъ. Единиятъ мотивъ е, че парламентарната три-

буна се е обърнала на трибуна за пропаганда противъ държавния строй и че известни групи прѣчели на творческата дейность на Парламента съ своитѣ саботирания, съ своитѣ умишлени обструкции и т. н. Другиятъ е, да се улесни разпространяването на стенографскитѣ дневници и да се създаде известенъ стабилитетъ на висшия рѣководенъ персоналъ въ Камарата. Доколко, обаче, първиятъ, основниятъ мотивъ, който предизвиква това измѣнение на правилника, може да оправдае това посѣгане на свободата на народния представителъ — свобода, извоювана въ въковна борба, свобода, при която само е възможно да изпълни народниятъ представителъ голѣмата, свещената, ще кажа, мисия, съ която сѣ го натоварили тия, които сѣ го пратили тукъ? Каза се, че работническата парламентарна група използвала трибуната да прави усилена пропаганда противъ държавния строй. Азъ мисля, че правителството има начини и срѣдства, чрезъ които може да постави всѣки, който подкопава държавния строй, на мѣстото му. Не бива правителството да се явява тукъ като бога Янусъ съ две лица: съ едното лице да се мръщи къмъ работническата група, а съ другото лице да ѝ се усмихва и любовно да ѝ намира. Ако вие, г-да, не можете да държите народнитѣ представители отъ Работническата партия отговорни за това, което говорятъ въ Парламента, не забравяйте, че тѣ иматъ дейность и вънъ. Защо не приложите закона за защита на държавата спрямо тѣхъ?

Г. Костовъ (раб): Какъ да не го прилагатъ!

С. Момчиловъ (нац. л. о): Ако тѣ сѣ народни представители, вие трѣбва да имъ гарантирате имунитета и свободата, която трѣбва да има народниятъ представителъ вътре и вънъ отъ Парламента; но ако сѣ рушители на държавата, вие имате законъ за защита на държавата и трѣбва да го приложите. Но на нѣкои отъ васъ тия 31 души ви трѣбватъ въ известни моменти, за да ви правятъ болшинство — напр., тогава, когато ще трѣбва да ни касирате.

А. Аврамовъ (з): По-често на васъ ви трѣбватъ.

П. Попивановъ (з): Ние не можемъ да ги избиваме, както вие проповѣдвате. Има правосъдие, което ще имъ налага наказания.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Правосъдието не може да имъ налага наказания, защото тѣ иматъ имунитета.

П. Попивановъ (з): Но ние не искаме да ги избиваме, както вие искате.

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Напротивъ, ние протестираме дори и когато ги биете.

П. Попивановъ (з): Кажете го това на Момчиловъ, че вие ги защищавате, а не да ни подхвърля на насъ, че сме ги били толерирали.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Моята теза е, че вие имате едно двулично поведение по отношение на тѣхъ: тукъ ги търпите, а вънъ ги биете.

П. Попивановъ (з): Каквото е поведението ни къмъ тѣхъ, такова е и къмъ васъ. Ако ние искаме да държимъ друго поведение къмъ тѣхъ, трѣбваше да го държимъ и къмъ васъ, които имате смъртни рѣхове.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Не прекъсвайте, г. Попивановъ.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Г. г. народни представители! Ще се спра накѣсо — защото не искамъ да отнемамъ времето на Народното събрание — върху нѣкои отъ измѣнения, които считамъ, че ще бждатъ вредни и ще представятъ крачка назадъ въ развитието на нашия парламентаризъмъ.

Съ § 2 се цели да се повиши дееспособността на Народното събрание, като се принудятъ народнитѣ представители да бждатъ по-редовни. Дейността на едно Народно събрание, г. г. народни представители, зависи преди всичко отъ качеството на тия, които го съставляватъ. Ако тия, които сѣ пратени тукъ, иматъ съзнанието за какво сѣ пратени, ако тѣ иматъ и съзнание за това, че трѣбва да

вземат участие въ разискванията само по въпроси, които познават, а не когато трѣбва и когато не трѣбва да се държат тукъ речи за изборни насилия, работата ще върви по-бързо. Ако бждемъ господари на своята мисъл, ако можемъ да кондензираме своитѣ мисли и да говоримъ същественото — това, което има значение — нѣма да има нужда всѣки единъ отъ насъ да говори по единъ часъ; достатъчни ще бждатъ 15—20 минути да се каже същественото и по най-сложнитѣ въпроси. А излизаме тукъ, на тая трибуна, и говоримъ часове общи приказки — кой за да си прави реклама, кой за да каже на своитѣ избиратели, че е прочелъ нѣкаква си речъ.

Н. Алексиевъ (з): Не е забранено да се чете една речъ.

П. Попивановъ (з): Обикновено професоритѣ четатъ речитѣ си. Но, г. Момчиловъ, Вие сте французки възпитаникъ. Кажете нѣщо за Франция.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Какъвъ възпитаникъ съмъ азъ, това нѣма значение.

Х. Статевъ (нац. л. о): (Къмъ П. Попивановъ) Ти трѣбва да си отъ английския парламентъ!

П. Попивановъ (з): Азъ съмъ отъ чисто българско село. Но понеже той (Сочи С. Момчиловъ) разправя за писани речи, да каже нѣщо изъ французкия и английския парламенти. Азъ съмъ „селски типъ“, както разправяше Пастуховъ.

С. Момчиловъ (нац. л. о): То се познава, че сте цвѣте на мѣстна почва!

П. Попивановъ (з): Нека той (Сочи С. Момчиловъ) каже, кои четатъ речитѣ си. А съ Васъ, г. Статевъ, ние се познаваме отъ Русе, отъ махалата Чукуръ-чифликъ, когато ходѣхме съ тѣсни гащи, като анархисти.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Начинътъ, по който се иска да се принудятъ народнитѣ представители да идватъ всички тукъ въ 3, най-късно въ 4 часътъ, е много школнически, ще повторя думитѣ на г. Молловъ. Подлагатъ ни на провѣрка така, както се подлагатъ на провѣрка ученицитѣ въ началото на всѣки часъ. Но кажете ми, какъ ще уловите тия, които ще дойдатъ въ 3 часътъ, ще се разпишатъ и ще взематъ чантитѣ си и ще си отидатъ? Контролата на народния представителъ, г. г. народни представители, е неговата съвѣсть; общественитѣ контролѣ — неговото съзнание за какво е дошелъ тукъ и неговитѣ избиратели.

Г. Костовъ (раб): Както сме въ настоящия моментъ.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Тамъ е контролтътъ, а не въ разписването. Едва ли има парламентъ въ свѣта, въ който се даватъ присъствени списъци, въ които народнитѣ представители се разписватъ и да се слага часъ, до който трѣбва да се разпишатъ. Така, напр., ще ми позволи г. Попивановъ да му кажа, какво става въ французкия парламентъ.

П. Попивановъ (з): Много ме интересува, защото азъ съмъ отъ българско село.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Въ французкия парламентъ считатъ за отсъстващъ — безъ отпущъ, разбира се — тоя народенъ представителъ, който презъ шестъ последователни заседания не е отговорилъ на поименнитѣ повиквания, или не е взелъ участие въ никаква работа на комисиятъ и бюрата, нито въ пленума е гласувалъ. Тамъ нѣма списъци. И въ другитѣ парламенти е тъй. Недейте иска да унижавате народния представителъ до тамъ, да го подлагате на една школническа дисциплина — не бива да отиваме до тамъ.

Н. Алексиевъ (з): Значи, провѣрката тамъ става поименно.

П. Попивановъ (з): Какъ се констатира, че народниятъ представителъ е отсъствувалъ презъ шестъ последователни заседания?

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Има гласуване.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Има гласуване и гласуването е поименно, както ви каза г. проф. Молловъ. Тамъ личи кой е отсъствувалъ и кой е присъствувалъ.

П. Попивановъ (з): То е равносилно на разписване.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Но едно разписване е унитарно за народния представителъ.

А. Аврамовъ (з): Г. Момчиловъ! Понеже се занимавате съ французкия парламентъ, можете ли да кажете, когато вотирахте тукъ закона за безследно изчезналитѣ, поименно ли го вотирахте?

С. Момчиловъ (нац. л. о): Не бѣхъ тукъ.

А. Аврамовъ (з): Искамъ да зная.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Запитайте тия, които сж го гласували. Имаше ваши колеги, питайте тѣхъ.

П. Попивановъ (з): Понеже сте отъ Горноорѣховска околия, заинтересувахте ли се за Аговъ. Вашъ съгражданинъ, какъ стана убийството му?

С. Момчиловъ (нац. л. о): Това нѣма връзка съ предмета. Нѣма защо Вие да давате примѣръ на недисциплираностъ, на неспазване на правилника и на прѣчене на работата въ Парламента.

П. Попивановъ (з): Между другото го казвамъ.

С. Момчиловъ (нац. л. о): По-нататъкъ, въ § 6, г. г. народни представители, се казва: (Чете) „Парламентарната комисия може, съ съгласието и одобрението на надлежния министъръ, да прави чрезъ докладчика си предложения, устни или писмени, за поправки и прибавки въ законопроектъ, разглежданъ на трето четене“. Ще бждемъ изложени на много изненади; ще могатъ да минатъ недобре проучени много законни постановления, неудобствата на които единъ день народътъ ще има да изпитва на гърба си. Затова сж тритѣ четения — за да може да се сравни, да се проучи основно всѣко едно законно положение. Не бива да даваме възможностъ на такива изненади. Считамъ, че съ тази прибавка въ качествено отношение работата на Парламента ще загуби.

По-нататъкъ, § 7 се касае за поименното гласуване. Съгласно сегашния правилникъ щомъ 20 народни представители писмено поискатъ поименно гласуване, то трѣбва да стане. Съ измѣнението това писмено гласуване се поставя въ зависимостъ отъ одобрението на Народното събрание; значи, поставя се въ зависимостъ отъ одобрението или неодобрението на болшинството. Считамъ, че това сж така ще бжде една стѣпка назадъ. Не трѣбва народниятъ представителъ да крие своето убеждение, не трѣбва да се явява като една единица отъ безлична маса: „Болшинство“ — казва председателятъ — „Събранieto приема“. Има въпроси, по които обществото, избирателтъ се интересува да знае кой е гласувалъ за и кой — противъ тѣхъ. Поименното гласуване се налага. Има деликатни материи, по които много хора, които тукъ говорятъ едно, а предъ своитѣ избиратели друго, нѣма да поискатъ поименно гласуване. Въ такъвъ случай, поименното гласуване, ако въ правилника не се предвиди, че се допуска само съ съгласието на Събранieto, ще се наложи; а инакъ, можемъ да бждемъ сигурни, че болшинствата никога нѣма да одобрятъ едно предложение за поименно гласуване. Повтарямъ, обуславянето на поименното гласуване отъ одобрението на Събранieto е една стѣпка назадъ. Народниятъ представителъ не трѣбва да се бои отъ своята обществена отговорност, отъ отговорността предъ своитѣ избиратели.

П. Попивановъ (з): Г. Момчиловъ! Ако по нѣкой въпросъ се направи предложение за поименно гласуване, Вие ще гласувате ли за такова предложение?

С. Момчиловъ (нац. л. о): Да.

П. Попивановъ (з): Азъ подчертавамъ това, защото може би, ще дойде такъвъ моментъ, та да видимъ дали

ще гласувате за, или ще гласувате против такова предложение; да видим дали нѣма да дойдете въ противоречие съ своята теория. Азъ съмъ съгласенъ съ поименното гласуване, но да видимъ вашата група дали ще бѣде съгласна и за какво ще гласува.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Когато гласуваме, тогава ще видимъ кой за какво ще гласува.

П. Попивановъ (з): Ще видимъ.

Н. Алексиевъ (з): Партийната дисциплина ще се пази. Съвѣстѣта ще я оставимъ настрана.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Тази дисциплина я видѣхме, когато гласувахте закона за закрила на земледѣлцестопанинѣ!

П. Попивановъ (з): Имаше пълна дисциплина въ парламентарното болшинство: това, което решихме въ груповото си събрание, това и гласувахме. Вие очаквахте друго, но не излѣзе.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Имаше хора, които стояха отстрани и наблюдаваха каква дисциплина имаше.

П. Попивановъ (з): Заинтересовани сте били, та сте следили, но напразно — не падна това, което очаквахте.

С. Момчиловъ (нац. л. о): (Чете) „§ 8. Прибавя се новъ чл. 61: „Питания и запитвания се оставятъ безъ послѣствие отъ председателя и не се съобщаватъ нито въ заседанието на Събранието, нито на министра, къмъ когото сѣ отправени, когато сѣ написани въ неприлична форма или когато съдържатъ оскръблениа“ и пр. пр. Г. г. народни представители! Струва ми се, че това постановление е уникамъ. Въ правилникитѣ за вътрешния редъ на всички парламенти го нѣма. Никѣде свободата на народния представител да прави питания и запитвания не е поставена въ зависимостъ отъ дискреционната властъ на председателството, на бюрото на камарата. Ако искате да знаете, единствениятъ начинъ, по който може да се упражнява правото на контролъ върху управлението — което право народниятъ представител има — е чрезъ питанията и запитванията. А вие имъ слагате известни рамки. Съ това вие ограничавате свободата на народния представител. Съ това измѣнение на правилника се прави още една стѣпка назадъ въ сравнение съ всички правилници, които го предшествуватъ.

П. Попивановъ (з): Ще направимъ една сравнителна таблица за всичкитѣ управления досега, за да видимъ кой на колко питания е отговарялъ и какъ е отговарялъ, и тогава ще говоримъ по този въпросъ.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Най-сетне, по въпроса за дисциплината — може би най-болниятъ въпросъ въ Парламента, единствениятъ въпросъ, който е накаралъ вносителятъ на предложението да го внесе. Съ § 10 отъ предложението се заличаватъ две отъ мекитѣ наказания — напомнюването и изобличението — наказания, които може би, въ много парламенти сѣ единственитѣ. Въ замяна на това, § 15 предвижда едно сгъстяване на дисциплинарнитѣ наказания мѣрки. Дава се право на председателя, по свое усмотрение, да изключва народни представители за едно заседание.

Г. г. народни представители! При всичкитѣ ми уважения къмъ председателството на Камарата, трѣбва да кажа, че у насъ председателитѣ сѣ политически лица. Тѣ не сѣ надъ партиитѣ — au-dessus de la mêlée — както казватъ французитѣ. И тѣ принадлежатъ къмъ болшинство или къмъ известна партийна група, и тѣ понѣкога взематъ участие въ апострофи и въ разисквания, и ние не можемъ да искаме отъ тѣхъ онова безпристрастие, което може да има единъ безпартиенъ председател или единъ председател, който, като стѣпва на председателското мѣсто, се отказва отъ своята партийна принадлежност. Често пѣти на председателя може да бѣде наложено отъ негови приятели да прилага наказания, които не сѣ и по неговия вкусъ. Имахме случай тукъ, когато единъ председателствуващъ мина така мѣлкомъ известно нарушение, но отлоду му наложиха да изключи една цѣла група. Такива случаи ще имаме и за въ бѣдеще.

Въ сжщностъ, председателятъ не е нищо повече, освенъ *primus inter pares*, пръвъ между насъ равнитѣ. Той е народенъ представителъ, така както сме и ние. Той не може да има дисциплинарна властъ върху насъ, въ смисълъ, да може да налага изключения, да ни лишава отъ права. Всички парламенти, пѣкъ и всички постари наши правилници сѣ подчинявали изключването на народния представител на известни условия. Правилникътъ отъ 1883 г., създаденъ презъ време на пълномощията, когато конституцията бѣше суспендирана, презъ единъ тъменъ режимъ, е много по-либераленъ отъ този, който сега искаме да правимъ. По него, за да има изключване, изисква се болшинство. А по правилника отъ 1901 г. нужно е квалифицирано болшинство отъ $\frac{2}{3}$. Тогава Народното събрание е вземало гаранции за свободата на своитѣ членове. Въ това отношение действително трѣбва да се взематъ мѣрки, што болшинството, което винаги има склонностъ да се налага, или да тиранизира опозицията, да бѣде спънато отъ известни форми, отъ известни условия, сжщо така, както и на опозицията трѣбва да се попрѣчи да злоупотрѣбвя съ правата, които има. Обаче това равновесие не бива да се нарушава, било въ полза на еднитѣ, било въ полза на другитѣ. Въ кой парламентъ нѣма обструкции? Въ едновременния парламентъ на Австроунгарската империя народнитѣ представители отъ националнитѣ малцинства сѣ правили по 48 часа обструкции, като не сѣ позволявали на парламента да работи, обаче въ правилника на този парламентъ не е било предвидено изключване, а е имало само една наказателна мѣрка — призоваване къмъ редъ. Сжщо така — и въ германския райхстагъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Тогава нѣмаше конспиратори.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Г. министре! За конспираторитѣ има законъ за защита на държавата.

П. Попивановъ (з): Вие гласувахте винаги за изключването на работническитѣ депутати.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Никого не съмъ гласувалъ за изключването на нѣкой народенъ представител. Обикновено обявяватъ болшинство съ вашитѣ гласове, не съ нашитѣ.

П. Попивановъ (з): Ако не гласувате, поне желаете го. И азъ никога не гласувамъ за изключване на народни представители, нито отъ Сговора, нито отъ друга партия. Азъ съмъ противъ изключванията.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Въ това отношение всичкитѣ правилници досега сѣ били по-свободолюбиви, по-либерални. Не виждамъ, защо при управлението на Народния блокъ, въ режима на свободата — тогава, когато твърдите, че възстановявате тая свобода — защо сега именно слагате ограничения върху свободата на народния представител?

По-нататкъ. (Чете) „§ 16. Къмъ чл. 81 се прибавя следната забележка: „При отнемане думата на представителъ, председателятъ може да заповѣда на стенографитѣ да не записватъ речта му следъ отнемане на думата му, ако продължава да говори“.

Това е въ противоречие съ чл. 81 отъ правилника, който казва, че дневникътъ на всѣко заседание на Събранието съдържа „всичко, дума по дума, що се говори и става въ Народното събрание“.

А. Кантарджиевъ (л): Когато му се отнеме думата, нѣма какво да се бележи.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Това, което става, ще се отбележи; това, което се говори, ще се отбележи.

А. Кантарджиевъ (л): А, извинявайте!

С. Момчиловъ (нац. л. о): Инакъ ще се дойде до цензура. Азъ вече, впрочемъ, съмъ ималъ случаи да конституирамъ тая цензура — нѣкои работи, нежелателни и неприятни, се заличаватъ отъ дневникитѣ — но не бива да я оформяваме съ правилника.

П. Попивановъ (з): Значи, да си сжществува, но мълчешката — отъ заднитѣ врата! Това е още по-лошо.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Една стъпка само напредъ мога да видя въ тия измѣнения, които се предлагатъ, г. г. народни представители: тя се съдържа въ § 20. Създава се известенъ стабилитетъ за ръководния персоналъ въ Народното събрание. Това е единствениятъ плюсъ при всичкитъ минуси, които това законодателно предложение съдържа.

Този стабилитетъ е желателенъ. Нѣкои отъ службнитъ тукъ изискватъ единъ човѣкъ дълго време да стои, да заема известна длъжностъ и да я познава. Въ § 20 се казва: „началникътъ на канцеларията, началникътъ на стенографското отдѣление и помощникитъ му“. Азъ ще кажа да се прибави: „и библиотекарътъ“. Библиотеката на Народното събрание е била и е въ едно плачевно състояние. Едва ли може, като потърсите нѣкоя книга, да я намѣрите. Тамъ има единъ хаосъ и за този хаосъ всѣки единъ отъ последователно смѣняващитъ се библиотекарѣ се извинява, че не се дължи нему, а се дължи на неговитъ предшественици, че той го е заварилъ, че току-що е дошълъ и че не е ималъ време да се справи съ него.

Т. Куневъ (з): Това е истина.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Съ тия бележки азъ свършвамъ, г. г. народни представители!

Всѣко измѣнение на законъ, всѣко ново законодателно предложение трѣбва да бѣде по-добро, по-съвършено отъ тия, които сѣ го предшествували. За голѣмо съжаление, казвамъ пакъ, това, което се предлага сега, не е по-добро. Недейте забравя, че не създавате правилникъ само за този Парламентъ, въ който сте болшинство. Може би той да бѣде за тия четири години, презъ които ще трае мандатътъ на тая Камара; може би той да бѣде за още други четири години, както нѣкои отъ васъ вчера казаха, че ще продължите да управлявате; ...

П. Попивановъ (з): Може и за 40 години.

С. Момчиловъ (нац. л. о): ... може да бѣде и за още 40 години, както сега казва г. Попивановъ, но въ края на краищата не забравяйте, че ще дойдете на нашето мѣсто и че ще изпитате и на вашия грѣбъ всичката горчивина на насилията, които сега давате възможностъ да се прилагатъ спрямо другитъ, спрямо опозицията.

Повтарямъ: парламентарниятъ режимъ изисква известни реформи, парламентарниятъ режимъ изисква да бѣде нагледъ къмъ новитъ условия на живота. Но не е този начинътъ, не е това измѣнение на правилника, което ще даде исканиятъ резултатъ. Върху тия измѣнения трѣбва да се замислимъ малко по-сериозно. Мисля, че на тѣхъ не трѣбва да се гледа съ лекотата на едно моментно увлѣчение. Мисля, че комисията ще трѣбва да внимава, за да запази свободата на народния представител, безъ която свобода е невъзможенъ парламентарниятъ режимъ, за който вне толкова се борите и за който толкова много плачете. (Ръжкоплѣскания отъ обединенитъ националиберали)

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представител г. Антонъ Кантарджиевъ.

А. Кантарджиевъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Предложението за измѣнение правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, което отъ 3 дни обсъждаме, далечъ не е така маловажно, както нѣкои опозиционни срѣди искаха да го представятъ, отъ една страна, и, отъ друга страна, далечъ не е насочено да суспендира свободитъ на народния представител. Днешното парламентарно мнозинство е съставено отъ групи, представляващи политически партии, които не малко доказателства сѣ дали за борба за запазване свободитъ на българския Парламентъ не — за запазване свободитъ на българския народъ. Днешното мнозинство въ Народното събрание е резултатъ тъкмо на тия борби, които партиятъ, съставляващи това мнозинство, сѣ водили въ продължение на дълги години, за да пазятъ свободитъ на българския гражданинъ. И това мнозинство, което крепи днешния кабинетъ, въ никои случай не би желало да запише въ политическата история на българската държава, въ политическата история на българския народъ една тъмна страница, каквато искатъ да представятъ, че ще се запише съ това предложение.

Това предложение за измѣнение правилника за вътрешния редъ е продиктувано отъ историческата максима, изразъ на кондензирана, така да кажа, вѣковна мъдростъ:

Tempora mutantur et nos mutamur in illis, казваха римлянитъ — времената се мѣнятъ, мѣнимъ се и ние съ тѣхъ; мѣнятъ се условията, мѣнимъ се и ние съ тѣхъ.

Ж. Маджаровъ (з): Нови бремена — нови хора.

А. Кантарджиевъ (д): Тая мисль, тая максима, тая мъдростъ е изразена и въ друга една фраза: *Historia est magister vitae* — историята е учителка на живота. Никои сериозно отъ тази трибуна, та билъ той и най-голѣмиятъ борецъ за политическа и за човѣшка правда, не може да поддържа фалшивата теза, че дадено законоположение, което въ даденъ моментъ регулира известни правоотношения между хората, може да бѣде вѣчно. Основнитъ му принципи могатъ да издържатъ една критика за вѣчностъ; римското право, върху което е построенъ цѣлия правенъ миръ днесъ, въ основнитъ си принципи е запазено — но когато се дойде до подробноститъ, съ огледъ на обективнитъ или субективнитъ условия, въ които се намираме, тия подробности могатъ да бѣдатъ измѣнени.

Ако изхождаме отъ такова едно разбиране на въпроса, трѣбва да погледнемъ съ друго око и на това предложение, което цели измѣнение на правилника за вътрешния редъ.

Нека ми бѣде позволено да направя една констатация съ тая загриженостъ и съ това убеждение, съ което бѣше и г. професоръ Молловъ тукъ. За мое голѣмо учудване — съжалявамъ, че го нѣма — той се отърси отъ своето партийно убеждение, когато се качи на тая трибуна да говори по тая въпросъ. И неговата речъ е доказателство и потвърждение на мисльта, която азъ развивамъ предъ васъ. Всичко онова, което нашитъ другари отъ лѣво казаха, азъ оставамъ настрана. Но тѣ го приказватъ, защото трѣбва да се харесатъ, защото трѣбва да се представятъ за голѣми борци за правдини, човѣшки и политически. Азъ оставамъ настрана и това, което моятъ добъръ колега г. Момчиловъ говори. Но отъ речта на г. Молловъ азъ идвамъ да извадя заключение, че мисльта, която азъ развивамъ предъ васъ, има резонъ, че тя се оправдава отъ фактическото положение на нѣщата.

Правилникътъ за вътрешния редъ на Народното събрание е претърпѣлъ много измѣнения. Нѣма защо сега да се занимаваме съ тѣхъ и да говоримъ за лати. Г. Момчиловъ говори за измѣненията отъ 1883 г.; другъ ви говори за по-късни измѣнения; г. Молловъ ви говори за измѣненията отъ 1909 г. Измѣнения се извършиха и презъ 1924 г., все съ огледъ на това мое разбиране, че форми, като тия, които регулиратъ човѣшки правоотношения, правоотношения на хора, които иматъ различни политически убеждения, не могатъ да бѣдатъ вѣчни. Съ огледъ на обективнитъ и субективни условия, при които се действува въ даденъ моментъ, ще трѣбва да се нагаждатъ и тия форми. Самиятъ фактъ, г. г. народни представители, че правилникътъ за вътрешния редъ е измѣняванъ нееднократно, откакто съществува парламентъ въ България, сведочи, че моята мисль не търпи критика, че моята мисль е права.

Онова, което най-много шокира господата отъ лѣво — комунистическата парламентарна група — то е засилването на дисциплинаринитъ мѣрки въ отдѣла „Дисциплина“ на правилника за вътрешния редъ. Съ тѣхъ азъ бичъ желалъ малко да поспоримъ по понятието „дисциплина“, да му дадемъ онай дефиниция, която науката му дава.

Що значи дисциплина? Дисциплина значи драговошно подчинение волята на индивида на волята на колективитета — това значи дисциплина. Така учатъ въ казармата, така учатъ въ гражданското право, така учатъ навсѣкѣ. Индивидътъ е длъженъ доброволно да подчинява своята воля на волята на колективитета. Волята на колективитета въ напредналитъ и културни страни, каквато е Англия, съществува въ пространството, тя не се пише никѣде. Английскитъ съдии раздаватъ правосѣдие по неписани закони; английскитъ народъ се управлява по неписани закони — но тамъ произволитъ сѣ изключенъ, защото тамъ има вѣковна традиция. Въ народи, обаче, съ по-слаба политическа култура — каквато е нашиятъ народъ, каквито сѣ всичкитъ други народи, които ни заобикалятъ — тая воля на колективитета е легнала въ основитъ на тѣхното законодателство, тамъ е изразена волята на колективитета.

Всѣки индивидъ, който не желае доброволно да подчини своята воля на волята на колективитета, ще следва да понесе санкциитъ на тая воля на колективитета, изразена въ законъ. Напримѣръ, всѣки отъ насъ е подъ ударитъ на наказателния законъ, въ който е легнала една воля, една повеля на колективитета: не убивай, не кради! Всѣки, който

посегне да наруши тая повеля на колективитета — да открадне или да убие — попада под ударитъ на закона дотолкова, доколкото не се екскулира отъ друго нѣкакво законоположение, като амнистия или нѣкакъв другъ административен актъ. Обаче всѣки, който не посѣга да върши нарушение върху волята на колективитета, не попада подъ ударитъ на тая воля, изразена въ законъ.

Сжщото е, г. г. народни представители, въ абсолютна смисълъ, и съ волята на колективитета въ Народното събрание. Волята на Парламента — български или какъвто ще да бѣде той — е легнала въ правилника за вътрешния редъ, който има характеръ на законъ. Правилникътъ изразява волята на Парламента и на колективитета и урегулirва отношенията на представителъ къмъ представителъ, на група къмъ група, на представителъ къмъ бюро, на бюро къмъ представителъ и т. н., и т. н. Трѣбва да има нѣкакви норми, които трѣбва да легнатъ въ едни коридори, наречени правилникъ за вътрешния редъ, по силата на които норми да се направлява животътъ вътрѣ въ Народното събрание. И всѣки, който дръзне да отиде въ разрѣзъ съ тая воля на колективитета, следва да понесе санкциитъ на тая воля, изразена въ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание.

Предложението, както е съставено, струва ми се само въ § 10, респ. чл. 70, се касае за така нареченитъ дисциплинарни наказания. Въ всички други части предложението за измѣнение на правилника за вътрешния редъ на Народното събрание иде да доуреди известни неуредени материи и въ много отношения да внесе едно подобрене въ тѣхъ. Та кой отъ васъ би въстаналъ противъ едно предложение, въ комисиятъ да се води съкратенъ или подробенъ стенографски протоколъ? Г. Момчиловъ намѣри това начинание за разумно, а тѣй сжщо и § 21, съ който се измѣня чл. 99 отъ правилника.

Г-да! Азъ имамъ смѣлостта да кажа, че най-сериозната работа става въ комисиятъ. Пленумитъ сж, които даватъ изразъ на дейността, която трѣбва народътъ да наблюдава и да види. Но сериозната работа се върши въ комисиятъ. И ако комисиятъ минаватъ безъ подробенъ стенографски или съкратенъ протоколъ, безъ да се записватъ мненията на тѣзи, които говорятъ и решаватъ, азъ не знамъ, дали въ пленума ще има възможностъ да се изложатъ тия работи. Кратката ни парламентарна практика, поне на насъ, които идваме за пръвъ пѣтъ тукъ, трѣбва да ни убеди въ това отношение, че много закони у насъ иматъ грѣшки, защото въ комисиятъ не сж обсъждани правилно и защото тукъ въ пленума сж правени предложения, които, както каза и г. Молдовъ, сж влизали въ противоречие съ други законоположения. Следователно, сериозната парламентарна работа се върши въ комисиятъ. И какво има за неодобрение тукъ, когато се казва, че трѣбва да се води съобразно нуждата съкратенъ стенографски протоколъ по нареждане на председателя? Защо бюджетарната комисия, която има 30 и нѣколко члена и която върши най-сериозната работа на Парламента, да нѣма протоколи? Защо да не се знаятъ отдѣлнитъ становища на народнитъ представители тамъ и да не се координиратъ, за да се дохожда до единъ положителенъ резултатъ, който се преследва отъ всѣко мнозинство въ Парламента? Дали се постига той, то е другъ въпросъ.

Когато се обсъжда единъ такъвъ проектъ и когато ще трѣбва да навирате въ съзнанието на народнитъ маси, че се ограничавали правдини, правдини и правдини, ще трѣбва да кажемъ и онова, което е добро въ този правилникъ, безъ да смѣтаме, че онова, което е поставено въ отдѣла за дисциплината, е нѣщо лошо.

По-нататъкъ, г. г. народни представители, има други постановления, които все целятъ да се спести времето и да се направи ползотворна дейността на Народното събрание. Повдигна се въпросъ за питанята и запитванията, който въпросъ единъ отъ преждеговорившитъ оратори разглежда много подробно, затова азъ нѣма да се спирамъ на него. Тукъ се предвиждатъ ограничения и въ това отношение, защото действително въ нашитъ срѣди — трѣбва да се констатира съ голѣмо съжаление — има хора, които своитъ понятия за свобода обърнаха въ понятие за слободия. Демокрацията, г-да, не значи само претенция за права; демокрация значи, преди всичко, съзнание за дългъ къмъ работата, която трѣбва да се върши тукъ. Това е понятието демокрация. Външното правило на демокрацията е преди всичко съзнание за дългъ, следъ това претенция за права. Колчемъ тая претенция прескочи съзнанието за дългъ, толкова тая воля на колективитета има всичкото право и задължение да се наложи на този, който обръща понятието за свобода въ понятие за слободия. Може ли да

става сравнение съ онова, което става въ Съветския съюзъ? Какво по-брутално доказателство въ това направление? Тамъ права има само Сталинъ и неговата чека, а всички други нѣматъ права, а иматъ само дългъ. И фактътъ, че тамъ нѣма парламентъ, на какъвто ние се радваме, че нѣма народни представители, на каквито българската държава и българскиятъ народъ се радватъ, говори, че тамъ има преди всичко една желѣзна воля, която се налага на всѣки, който претендира за права и желае свободно да приказва. Колко голѣма разлика има отъ онова положение, което съществува тамъ и онова, което съществува у насъ? И когато на насъ казватъ, че въ българския Парламентъ не можете да правите питаня въ ругателенъ тонъ за честта на Парламента, който е еманация на българския народъ, вие казвате, че ви се ограничаватъ свободата. Каква свобода се ограничаватъ? Въ България има законно установени институции, които всички, а най-много народниятъ представителъ е длъженъ да почита и да уважава. Има способи и начини въ политическата борба, съ които човѣкъ може да си послужи, когато трѣбва да се смѣкнатъ нѣкои институции, но има институции въ България, които никоя политическа борба не бива да събаря. (Къмъ работниците!) Кой ще ви позволи едно питане, написано въ ругателенъ тонъ къмъ държавния глава, да бѣде третирано въ Народното събрание?

Д. Икономовъ (раб): (Казва нѣщо)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

А. Кантарджиевъ (д): Азъ бихъ Ви благодарилъ, г. Икономовъ, за честта, която ми правите да спорите съ менъ, но бихъ желалъ . . .

П. Стоевъ (раб): (Възразява нѣщо)

А. Кантарджиевъ (д): Само тебъ не искамъ да те слушамъ, защото си едно кречетало. Г. Икономовъ го почитамъ и бихъ желалъ да поспоря съ него, но съ тебе не желая.

П. Стоевъ (раб): Нѣма да ти направя това удоволствие.

Д. Икономовъ (раб): Зададохъ въпросъ, обаче председателството не ми позволи и азъ се подчинихъ на правилника.

А. Кантарджиевъ (д): Г. г. народни представители! Какво ограничение на свободата има, ако не бѣде позволено едно питане, написано въ ругателенъ тонъ? И защо да бѣде позволено такова питане? Каза се преди малко какво сж питанята и запитванията. Значи, ти, питащъ или запитващъ, да проведешъ своето разбиране по даденъ въпросъ, да запазишъ известни правдини отъ посѣтателството на нѣкоя власт, като обърнешъ вниманието на надлежния министъръ. Защо е необходимо въ такъвъ случай да ругаешъ и да отричашъ известни институции? Каква политическа целъ може да преследвашъ съ едно такова поведение, освенъ да създавашъ зрелища на Парламента? Г-да! Ако този, който стои на председателското мѣсто, който председателствува Събранието — днесъ е г. Никола Захариевъ, утре може да бѣде другъ — има дискреционната властъ да каже: „Това питане е ругателно, обидно, било за Министерския съветъ, било за Народното събрание, било за държавния глава, азъ нѣма да го допуща, нѣма да го чета.“ . . .

П. Стоевъ (раб): Демекъ, прокуроръ!

А. Кантарджиевъ (д): . . . утре и другиятъ, който ще бѣде на председателското мѣсто, ще има сжщата дискреционна властъ. Най-после, време е въ нашитъ взаимоотношения на политически групировки да се прокара една линия на възпитани хора. И понеже тѣзи, които процедирайтъ по този начинъ, се регистриратъ като невъзпитани хора, пакъ волята на колективитета, който има изработена една етика, ще трѣбва да сложи юмука на правилника върху врата имъ и да имъ каже, че не може да се процедира по този начинъ.

П. Стоевъ (раб): Напр., преди малко Вие ме нарекохте „кречетало“. Това възпитано ли е?

А. Кантарджиев (д): Толкова е възпитано, колкото и Вашето, когато ме нарекохте „чорбаджийско мекере“. „На зла круша — зъл прът“ — за такава глава, като твоята, такъв брич. Колкото съм аз чорбаджийско мекере, толкова си ти кречетало!

П. Стоев (раб): Значи, квитъ сме!

А. Кантарджиев (д): Да, чакахъ да ме прекъснешъ, за да ти го кажа.

Г. г. народни представители! Досега духът на правилника, духът на конституцията, ако щете, духът на всички правилници, които определят вътрешния редъ в дадени изборни институции, е билъ и трѣбва да бѣде, да не се изненадва народното представителство, или самоуправителното тѣло, което решава известни въпроси; всичко, което то ще има да разглежда, да го разглежда, като предварително го знае. Съ предложението за измѣнение на правилника се създава едно ограничение: не се допуска протестъ. Колко пъти сме били свидетели, г. г. народни представители, на работи, които сж спъвали правилния вървѣжъ, които сж спъвали правилното отправление на работитѣ на Народното събрание! Ни въ клинъ, ни въ рѣжъкъ нѣкой народенъ представителъ ще се изправи отъ онова мѣсто (Сочи лѣвизата), ще почне да чете протестъ, почва шумъ, тропане — позволете ми изрази — гюрюлтия, излага се престижът на Народното събрание, прѣчи се и на неговата непосредствена работа. Напр., моятъ бившъ приятелъ г. Стойчо Мошановъ става единъ денъ да протестира: „Исключихте, казва, г. Петко Стайновъ, задето протестира въ касирането на Такевъ“. Но Такевъ — Богъ да го прости — изнесе отъ тази трибуна своя протестъ. Вие, г. Стойчо Мошановъ, гонѣхте една низка политическа целъ, когато излъзохте тукъ напредъ да вдигате аларми за изключването на Петко Стайновъ. Обществото ще каже Парламентътъ ли е билъ правъ или Вие. Този Вашъ протестъ не допринесе нищо, освенъ да изложи престижа на Парламента и да му попрѣчи да гледа работата си, както трѣбва. Следователно, г. г. народни представители, има известенъ смисълъ, има голѣмъ резонъ това ограничение, да не може Народното събрание да бѣде саботирано въ работата си и публично да бѣде излаганъ неговиятъ престижъ.

Що се касае, г. г. народни представители, до правото на председателстващия да изключва народния представителъ — тамъ, съгласенъ съмъ, можемъ да поспоримъ, можемъ да се съгласимъ съ ония, които отъ това мѣсто тукъ се обявиха противъ. Недейте смѣта, че сме се самозабравили, че искаме оъзи, който ни е неприятенъ, по едни или други причини, да го изхвърляме отъ заседанието на Камарата, само по съображение на председателстващия. Но нали има комисия. Тамъ ще се видимъ, ще си попрѣказваме, ще си уяснимъ маса положения и ще дойдемъ до желания резултатъ. Вѣрно е, че въ това направление г. г. вносителитѣ, по моето разбиране, като-че-ли сж се малко престарали, но това не значи, че комисията, която ще разглежда предложението, нѣма да го поправи. Всички имаме съзнание за своитѣ права, но азъ пакъ ще се върна на първата си мисълъ, че всички трѣбва да подчертаемъ дебело своето съзнание за дълга си въ Народното събрание. Та нима не е посѣгателство върху свободата на народния представител, когато го изключите за три заседания? И това е посѣгателство върху свободата на народния представител, но това е вече волята на колективитета, която налага тая санкция и на тая воля на колективитета ние подчиняваме нашата собствена воля. Може да се поддържа и другата теза — ние, адвокатитѣ, можемъ и неа да я обосноваемъ — че волята на колективитета е, която ще легне въ правилника и че председателътъ ще провежда тая воля на колективитета, но това е една смѣла теория, която не зная дали ще хване дикшъ. Следователно, въ това отношение, г. г. народни представители, ще могатъ да се направятъ въ комисията известни подобрения, съ огледъ да се постигнатъ по-добри практически резултати.

Г. г. народни представители! Когато приказваме за дисциплина; когато приказваме за съзнание, азъ ви питамъ: нима вдигането на присѣжествена книга въ 3 или 4 часъте не е посѣгателство върху правата на народния представител? Азъ, който днесъ не мога да бѣда изправенъ гредъ сжлъ, да бѣде сжденъ даже и за най-тежко престѣпление, ако нѣма вашето разрешение, се подлагамъ тукъ подъ угрозата на една административна разпоредба, да не мога да се разпиша въ присѣжествената книга, тъй като книгата е вдигната. И това е едно посѣгателство. Но, г. г. народни представители, всички тия работи, които се правятъ съ

огледъ на обективнитѣ условия, въ които живѣемъ, не могатъ да се обосноваватъ, но тѣ даватъ практически резултатъ. А всѣко нѣщо, което дава резултатъ, безъ да нарушава, да ограничава свободата, следва да бѣде прието.

Г. г. народни представители! Друго едно нѣщо, което прави честь на г. г. вносителитѣ на това предложение, е, че се узаконява съ правилника това, което бѣше досегашна практика — плодъ на нашитѣ постоянни сътрудници тукъ г. г. стенографитѣ — издаването на дневницитѣ въ сѣщия денъ на заседанието. Какво по-хубаво отъ това да направимъ достойние на цѣлия български народъ, до най-затѣтената колиба онова, което ние вършимъ тукъ? Нека народътъ контролира не само това, което се приказва и гласува, но и да види, кои отъ неговитѣ избраници присѣжествуватъ и кои отсъствуватъ отъ заседанията на Народното събрание, та, когато отидемъ да му даваме отчетъ, да знае кой отъ насъ е билъ редовенъ, кой е работилъ въ Парламента и оня, който си е заслужилъ, да го хване за ухото и да му каже: „Ти, господине, не си си гледалъ работата въ Народното събрание“. Излизането на стенографскитѣ дневници всѣки денъ ще замѣсти онова френско официално издание, за което говорѣше г. проф. Молловъ, съ тая само разлика, че нѣма да се знае кой за какво е гласувалъ. Така народътъ ще знае всѣки денъ какво се дебатира въ Народното събрание; кои взематъ по-живо участие въ дебатитѣ, кои присѣжествуватъ и кои отсъствуватъ отъ заседанията на Народното събрание. Тогава отъ много отъ мѣрцитѣ, които предвижда правилникътъ, нѣма да има нужда, защото най-върховната контрола, която може да се упражнява, а именно контролата на народа, ще бѣде, която ще ни кара насъ, народнитѣ представители, действително да си гледаме работата, както трѣбва. Тогава отъ този писанъ правилникъ нѣма да има нужда, защото въ съзнанието на народа ще бѣде вътѣпено чувството, че той има върховния контролъ по отношение на своитѣ избраници. Това е, г. г. народни представители, една хубава работа, която трѣбваше да бѣде призната отъ опозиционнитѣ оратори, защото, нека ме прости моятъ младъ колега г. Момчиловъ, назначението на народния представител отъ опозицията не е само да отрича. Назначението на народния представител отъ опозицията е да сътрудничи въ управлението, да коригира, да контролира и, вършейки тая работа, той по-правилно и по-съвѣстно ще изпълни своята функция, отколкото когато се качи на трибуната и отрече всѣко мѣроприятие, внесено било отъ даденъ министъръ, или по частна инициатива. Защо ще трѣбва да си затваряме очитѣ предъ всички хубави постановления въ туй предложение? Както виждате, ние сме обективни. Азъ, моятъ другаръ Тончо Мечкарски и други изказахме отъ тая трибуна своето мнение. Като партийни другари на тия, които внасятъ предложението, ние имаме куража да кажемъ, че известни неговѣ постановления сж въ разрѣзъ съ елементарното понятие за свобода. Вие идете на трибуната и отричате цѣлото предложение! Назначението на опозиционера въ Парламента не е това, още повече когато този опозиционеръ е съ концептиитѣ, съ манталитета на г. Момчиловъ. Хубавитѣ работи вие сте длъжни да подкрепяте и даже да ги обосновате и да искате да минатъ. Ако само ги отричате, менъ ми се струва, че нѣма да стигнемъ до желанитѣ положителни резултати, които сме си поставили за целъ да постигнемъ.

Г. г. народни представители! Съ тия нѣколко думи, които казахъ по това предложение за измѣнение правилника за вътрешния редъ на обикновеното Народно събрание, смѣтамъ, че то трѣбва да бѣде прието отъ народнитѣ представители, като впоследствие въ комисията то добие оная окончателна и желана отъ всички ни редакция, за да може действително работата въ Парламента да бѣде отправявана по-правилно, по-добре. Ние не можемъ да стоимъ на становището, че тия форми сж вѣчни, че тѣ сж неотмѣними. И азъ пакъ се връщамъ на първата си мисълъ: *Tempora mutantur et nos mutamur in illis* — времената, условията се мѣнятъ, и ние се мѣнимъ заедно съ тѣхъ. Съ огледъ на тия условия ще следва и ние въ различни моменти по различенъ начинъ да регулираме своитѣ правоотношения. Нѣма законъ въ България, който да не е претърпѣлъ измѣнения. Тия измѣнения сж продиктувани тѣкмо отъ тия въпиоши нужди, отъ това, че времената сж се измѣнили, че условията, че моралътъ дори на хората се е измѣнилъ. Нѣкога тамъ (Сочи работницитѣ) стояха други комунисти, съ други възгледи, съ другъ начинъ на действие, днесъ стоятъ други. Днесъ на тия банки (Сочи мнозинството) стоятъ други хора. Съ огледъ на тѣхнитѣ концепции, съ огледъ на тѣхния манталитетъ, съ огледъ на тѣхния начинъ на действие следва да се изразява волята на ко-

лективитета. Тая воля не е моя, не е на вносителитѣ на това предложение, г. г. д-ръ Мутафовъ, Геновъ, Чолаковъ и Близнаковъ. И това законодателно предложение ще мине, отъ кждето минаватъ всички, презъ комисията, за да добие характера на волята на колективитета. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Предлагамъ да се прекратятъ дебатитѣ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Изказали сж се повече отъ десетъ души. Има предложение отъ народния представителъ г. Кантарджиевъ да се прекратятъ дебатитѣ.

Неизказалитѣ се групи ще се изкажатъ въ утрешното заседание.

Които приематъ предложението на народния представителъ г. Кантарджиевъ да се прекратятъ дебатитѣ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата г. министърътъ на вътрешнитѣ работи.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Г. г. народни представители! Предлагамъ за утрешното заседание следния дневенъ редъ:

1. Първо четене предложението за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на обикновеното Народно събрание. (Продължение разискванията)

Второ четене законопроектитѣ:

2. За извънбюджетенъ (сврѣхсметенъ) кредитъ за 1931/1932 финансова година.

3. За данъчни облекчения.

4. За измѣнение т. т. 11 и 13 на чл. чл. 88 и 67 отъ законитѣ за градскитѣ и селскитѣ общини.

5. За пенситѣ за изслужено време.

6. Докладъ на комисията по провѣрка на изборитѣ. (Докладъ на комисията по анкетиране на избора въ Егридеренската избирателна околия)

7. Докладъ на прошетарната комисия.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които г. г. народни представители приематъ така предложения дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч. 40 м.)

Подпредседателъ: **Н. ЗАХАРИЕВЪ**

Секретарь: **Т. ХР. МЕЧКАРСКИ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**